

**Lietuvos
makroekonomikos
apžvalga**

Nr. 56
2014 m. birželis

Apie SEB banką

Pirmaujančios Šiaurės šalių finansinių paslaugų grupės SEB narys SEB bankas yra didžiausias komercinis bankas Lietuvoje. Būdamas ilgalaikių ryšių su klientais bankas, Švedijoje ir Baltijos šalyse privačius ir verslo klientus bei finansų įstaigas SEB konsultuoja finansų klausimais ir teikia jiems universalias finansines paslaugas. SEB grupės bankų Danijoje, Suomijoje, Norvegijoje ir Vokietijoje pagrindinės veiklos sritys yra verslo ir investicinės bankininkystės paslaugos verslo klientams ir institucijoms.

AB SEB banko grupę Lietuvoje sudaro AB SEB bankas ir dvi bendrovės: *SEB investicijų valdymas* ir *SEB Venture Capital*. Taip pat Lietuvoje veikia tarptautinei SEB grupei priklausančios bendrovės *SEB gyvybės draudimas*, *Litectus*, *Skandinaviska Enskilda Banken AB* Vilniaus filialas.

SEB bankas skiria daug dėmesio Lietuvos ekonominių ir finansinių procesų analizei, siekdamas būti naudingas patarėjas savo klientams ir šalies visuomenei. SEB banko „Lietuvos makroekonomikos apžvalga“ rengiama nuo 2000-ųjų metų ir publikuojama keturis kartus per metus. Leidinyje nagrinėjama Lietuvos ūkio ir jo sektorių padėtis, pateikiama raidos prognozė, apžvelgiama politinė situacija.

Turinys

Politikos aktualijos	5
Makroekonomikos būklė ir prognozės	7
Bankams įsibėgėti reikia daugiau laiko	25
Žuvis – kur giliau, žmogus – į didmiestį	28
Priedas	32

SEB banko apžvalga parengta remiantis duomenimis iki 2014 m. birželio 18 d.

Autoriai:

Soc. m. dr. Gitanas Nausėda
SEB banko prezidento patarėjas

Tel. (8~5) 268 2517
El. p.: gitanas.nauseda@seb.lt

Vilija Tauraitė
Vyriausioji analitikė

Tel. (8~5) 268 2521
El. p.: vilija.tauraitė@seb.lt

Julita Varanauskienė
Šeimos finansų ekspertė

Tel. (8~5) 268 2518
El. p.: julita.varanauskiene@seb.lt

SEB banko „Lietuvos makroekonomikos apžvalgoje“ pateikti duomenys yra paimti iš išorinių šaltinių, tokių kaip Statistikos departamentas prie Lietuvos Respublikos Vyriausybės, Finansų ministerija, Lietuvos bankas, Lietuvos darbo birža, Lietuvos bankų asociacija, tarptautinės organizacijos ir užsienio šalių statistikos institucijos, duomenų bazės *Macrobond*, naujienų agentūros *BNS*, *Bloomberg*, *Reuters*, leidiniai *Lietuvos rytas*, *Verslo žinios*, *The Economist* ir kiti. SEB bankas neprisiima jokios atsakomybės dėl išorinių šaltinių informacijos tikslumo, tikrumo ir išbaigtumo. Kiekviena nuomonė, teiginiai ir prognozės, pateiktos šioje apžvalgoje, yra tik SEB banko ir gali būti keičiamos be papildomo įspėjimo. Šis dokumentas ar atskira jo dalis nėra kvietimas ar pasiūlymas pirkti ar parduoti vertybinius popierius ar kitas investicines priemones ir negali būti jokio investicinio sprendimo ir (arba) vėliau sudaryto sandorio pagrindas ar dalis; taip pat SEB bankas nėra atsakingas už sprendimus, priimtus remiantis šioje apžvalgoje pateikta nuomone, teiginiais ir prognozėmis. Leidinyje pateiktos mintys gali skirtis nuo oficialios SEB banko pozicijos.

Politikos aktualijos

Lietuva išrinko naują šalies prezidentą ir savo atstovus Europos Parlamente. Pastarieji rinkimai buvo savotiškas ženklas, tarpinė stotelė, įvertinant dabartinį politinių jėgų išsidėstymą prieš artėjančius savivaldybių tarybų bei 2016 m. Seimo rinkimus. Nors ir neiškovojo pergalės pirmajame rinkimų ture, D. Grybauskaitė įveikė savo varžovą Z. Balčytį antrajame ture. Europos Parlamento rinkimai pateikė daugiau staigmenų ir keletas pagrindinių šalies partijų pasidalino po du mandatus.

Nors kai kurios opozicinės partijos paskubėjo socialdemokratų nesėkmę aiškinti ir nesugebėjimu spręsti vidaus ir užsienio politikos problemas, daryti kategoriškas išvadas būtų pernelyg anksti. Kad ir kaip būtų, aukšti LSDP reitingai ilgą laiką iki rinkimų bylojo, kad daliai rinkėjų yra priimtina pasirinkta „skubėk lėtai“ taktika, kadangi jų atmintyje išliko gyvi prisiminimai iš 2009–2010 m., kuomet greitai ir ryžtingi sprendimai buvo itin skausmingi ir nepopuliarūs.

Tokiomis aplinkybėmis susidarė tam tikras paradoksas – daug gyventojų ir valdančiosios koalicijos partijos nuolat prisimena 2008–2009 m. „naktinę“ mokesčių reformą, kitas tariamas ar tikras blogybes, tačiau taisyti jų anaipol neskubama.

Kitas aspektas – ne viena valdančiosios koalicijos sudėtyje esanti partija (ypač aktyvi šioje srityje Darbo partija) dar prieš pastaruosius Seimo rinkimus žadėjo smarkiai pakelti minimalią mėnesio algą (MMA), vidutinę senatvės pensiją, todėl rinkėjai, kuriems tai yra svarbu, lūkurioja, kol tie sprendimai bus įgyvendinti. Jeigu baigiantis politinei kadencijai išaiškėtų, jog pažadai vis dėlto nebus įvykdyti, dalis žmonių nusiviltų ir vėl ieškotų naujų „gelbėtojų“.

Prabėgus beveik dvejimėms metams nuo Seimo rinkimų, galima konstatuoti, kad rinkėjų ir valdančiosios koalicijos partijų „medaus mėnuo“ baigėsi. Iš politikų vis primygtinai reikalaujama konkrečių jų darbų įrodymų, senka rinkėjų kantrybė laukti pagerėsiąčio gyvenimo ir didėja jų politinis nuovargis. Alternatyvų ieškančiam rinkėjui vėl gali pasirodyti priimtinos opozicinės partijos, nors dar visiškai neseniai jis buvo kategoriškai neigiamai nusiteikęs jų atžvilgiu. Akivaizdžiai matyti, kad tokių rinkėjų daugiausia yra sostinėje ir kituose šalies didmiesčiuose.

Rinkėjų lūkesčių aspektas ne paskutinį vaidmenį suvaidino ir šalies prezidento rinkimuose. Rinkimų rezultatai rodo, kad prezidentė D. Grybauskaitė, palyginti su 2009 m. rinkimais, išbarstė dalį savo rėmėjų. Tiesa, jos buvimo savo poste laikotarpis yra trigubai ilgesnis nei dabartinių Seimo daugumą sudarančių partijų, todėl išlaikyti rinkėjų pasitikėjimą jai buvo sunkiau.

Naujosios Vyriausybės formavimas prezidentei D. Grybauskaitei pradėjus antrąją savo kadenciją neturėtų pateikti didelių staigmenų. Galima tikėtis ministrų personalijų kaitos, tačiau valdančiosios koalicijos sudėtis veikiausiai iš esmės liks tokia pati.

Europos Komisijai ir Europos centriniam bankui įvertinus Lietuvos Konvergencijos ataskaitą ir uždegus žalią šviesą euro įvedimui 2015 m., antrasis šių metų pusmetis bus įtemptas ne tiek šį procesą reglamentuojančių teisės aktų priėmimo (didžioji jų dalis jau įgyvendinti), kiek gyventojų informavimo

Kai kurios opozicinės partijos paskubėjo socialdemokratų nesėkmę aiškinti nesugebėjimu spręsti vidaus ir užsienio politikos problemas, tačiau daryti kategoriškas išvadas būtų pernelyg anksti.

Naujosios Vyriausybės formavimas prezidentei D. Grybauskaitei pradėjus antrąją savo kadenciją neturėtų pateikti didelių staigmenų.

prasmė. Šiame kontekste naujosios Vyriausybės vaidmuo yra toli gražu ne paskutinis. Kadangi plačiojoje visuomenėje esama ir ekonominio, ir politinio pobūdžio abejonių, nuoširdžiai kalbėtis su žmonėmis privalo ir ekonomistai, ir politikai.

Vienas iš viešojoje diskusijoje rečiau pasitaikančių rakursų yra tas, kad įstojusi į euro zoną Lietuva taps mažiau pažeidžiama išorinių finansinių atakų, kurias gali įgyvendinti mūsų šaliai nedraugiškos valstybės. Dar ir šiandien prisimenama garsiojo finansininko G. Soroso 1992 m. spekuliacija prieš svarą sterlingų, lėmusi Didžiosios Britanijos piniginio vieneto nuvertėjimą ir finansų suirutę. Nors Lietuvos piniginio vieneto stabilumas saugomas valiutų valdybos modeliu, palyginti menka litų bazė leidžia įsiūbuoti nacionalinės valiutos „laivelį“ kryptingomis masinėmis litų keitimo į eurus ir atvirkščiai operacijomis. Tai, kad ši priemonė praeityje nebuvo naudojama, nereiškia, jog ji negali būti panaudota ateityje.

Svarbu, kad visuomenės informavimo kampanija netaptų elementaria euro propaganda, kuri veikiausiai dar labiau padidintų skepticizmą euro atžvilgiu.

Svarbu, kad minėtoji visuomenės informavimo kampanija netaptų elementaria propaganda, kuri ne tik neišsklaidytų skepticizmo euro įvedimo klausimu, bet veikiausiai jį dar labiau padidintų. Lietuvos privalumas yra tas, kad ji taps devynioliktąja euro zonos nare ir gali pasimokyti iš kitų, anksčiau įstojusiųjų, šalių patirties bei klaidų.

Sprendimai dėl euro įvedimo Lietuvoje 2015 m. ir suskystintųjų dujų terminalo paleidimas į eksploataciją bus kertiniai šių metų darbai, turėsiantys sunkiai pervaldomas teigiamos įtakos šalies finansiniam ir energetiniam saugumui. Nesipešant dėl nuopelnų, kuri partija daugiau prie to prisidėjo, jie yra didžiulis visos Lietuvos laimėjimas.

Makroekonomikos būklė ir prognozės

Rusijos ir Ukrainos konfliktas Lietuvos ekonomikai kol kas turėjo veikiau netiesioginės įtakos. Rusijos ekonomikai kenkia ne tiek formalios sankcijos, kiek natūralus tokioje situacijoje verslo ryšių su Vakarais trūkinėjimas ir blogėjanti prieiga prie tarptautinės finansų rinkos. Tiesa, didžiojo Lietuvos kaimyno ekonominės problemos kol kas tik iš dalies pasiekė vidaus rinką, kurios būklė daugiausia lemia mūsų eksportuotojų perspektyvas. Įmonės stengiasi išnaudoti visą eksporto į Rytus potencialą, tuo tarpu veiklos perorientavimą į alternatyvias rinkas laiko „kišenėje“ tam atvejui, jeigu Rusijos rinka dėl vienokių ar kitokių priežasčių staiga užsidarytų. Kai kurie verslininkai mano, kad turėti reikalų su Rusija apsimoka net ir jos ekonomikai smunkant, tereikia tik prapasti specifines šios rinkos žaidimo taisykles.

Patikslintais Lietuvos statistikos departamento duomenimis, pirmąjį 2014 m. ketvirtį, palyginti su tuo pačiu praėjusių metų laikotarpiu, Lietuvos BVP ūgtelėjo 3,0 proc. Beveik visose veiklose, išskyrus žemės ūkio, miškininkystės ir žuvininkystės, informacijos ir ryšių, užfiksuotas teigiamas pridėtinės vertės pokytis. Vertinant BVP išlaidų metodu, akivaizdžiai matyti plėtros svorio centro pasislinkimas iš eksporto į vidaus rinkos sektorių. Antai vidaus investicijos ūgtelėjo 9,4 proc., namų ūkių galutinio vartojimo išlaidos – 4,1 proc., o valdžios sektoriaus – 2,4 proc. Prekių ir paslaugų eksportas sumenko 4,4 proc., importas – 1,6 proc.

Kad ir kaip patraukliai atrodytų naujausia BVP statistika, vidutiniu ir ilguoju laikotarpiu Lietuvos ekonomikai teks susidurti su rimtais išmėginimais, kuriuos lemia ne tik tarptautinės rinkos konjunktūra ar geopolitinė trintis. Daugelis iššūkių slypi mūsų šalies viduje – procikliška fiskalinė politika, visuomenės senėjimas ir su tuo susijusi socialinio draudimo sistemos našta, darbo rinkos nelankstumas ir struktūrinio nedarbo reiškinys, turtingiausių ir skurdžiausių visuomenės narių gerovės atotrūkis, didelės energijos sąnaudos BVP vienetui pagaminti ir pan.

Neatsitiktinai naujausiose savo rekomendacijose Lietuvai Europos Komisija esminį dėmesį skyrė būtent šioms problemoms ir atitinkamų struktūrinių reformų poreikiui. Reikia pripažinti, kad kai kuriose srityse mūsų šalis sėkmingai stumiasi į priekį (energetinio efektyvumo didinimas, būsto renovavimas, fiskalinio deficito mažinimas), tačiau esama sričių, kurių pertvarkymui vis pritrūksta politinės valios (pensijų reformos tęstinumas, darbo rinkos reguliavimo mažinimas, valstybės valdomų įmonių pertvarkymas).

Europos Komisija taip pat pasiūlė tęsti mokesčių sistemos peržiūrą ir apsvaistyti galimybę padidinti tuos mokesčius, kurie mažiausiai kenkia ekonomikos augimui, pavyzdžiui, nekilnojamojo turto ir aplinkosaugos, susikuriant rezervą darbo mokesčių naštai palengvinti. Mūsų nuomone, įpusėjus Seimo kadencijai ir ryškėjant 2015 m. savivaldybių tarybų bei 2016 m. parlamento rinkimų kontūrams, tikimybė, jog bus įgyvendinti nepopuliarūs sprendimai, nuolat mažėja. Iš tikrųjų, gyventojų nekilnojamojo turto mokestis Lietuvoje buvo įvestas stichiškai, deklaratyviai demonstruojant norą papildomai apmokestinti prabangą. Šiuo metu NT mokestis yra tartum pakabintas tarp dangaus ir žemės – dėl

Palankios prielaidos darbo mokesčių naštai mažinti atsirastų nebent smarkiai pagerėjus mokesčių surinkimui, tačiau tuo Lietuva kol kas pasigirti negali.

aukšto neapmokestinamojo turto „slenksčio“ apčiuopiamų įplaukų biudžetui jis neteikia, tuo tarpu mokesčio administravimo sąnaudos yra neproporcingai didelės.

Palankios prielaidos darbo mokesčių naštai mažinti atsirastų nebent smarkiai pagerėjus mokesčių surinkimui, tačiau tuo Lietuva kol kas pasigirti negali. Portugalijos mokesčių surinkimo patirties perėmimas ir išmaniosios mokesčių administravimo sistemos diegimas tik pradėtas, todėl apčiuopiamų rezultatų tikėtis dar per anksti.

Pramonės produkcija palyginamosiomis kainomis 2014 m. balandžio mėn., palyginti su kovo mėn., išaugo 6 proc., o pašalinus sezono įtaką – 5 proc. Per mėnesį labiausiai ūgtelėjo kitų transporto priemonių ir įrangos gamybos (75,5 proc.), rafinuotų naftos produktų gamybos (45 proc.), kitų nemetalo mineralinių produktų gamybos (23,7 proc.), kompiuterinių, elektroninių ir optinių gaminių gamybos (11,6 proc.), gėrimų gamybos (10,9 proc.) bei odos ir odos dirbinių gamybos (10,2 proc.) produkcija.

Per mėnesį labiausiai sumenko elektros, dujų, garo tiekimo ir oro kondicionavimo (30,7 proc.), pagrindinių vaistų pramonės gaminių ir farmacinių preparatų gamybos (17,9 proc.), variklinių transporto priemonių, priekabų ir puspriekabių gamybos (12 proc.), metalo gaminių, išskyrus mašinas ir įrenginius, gamybos (11,1 proc.) ir mašinų bei įrangos remonto ir įrengimo (10,4 proc.) produkcija.

Šių metų sausio–balandžio mėn., palyginti su tuo pačiu praėjusių metų laikotarpiu, pramonės produkcija palyginamosiomis kainomis sumažėjo 5,7 proc., pašalinus darbo dienų įtaką – 5,2 proc. Didžiausios įtakos šiam pokyčiui turėjo Lietuvos naftos perdirbimo giganto *Orlen Lietuva* sunkumai.

Orlen Lietuva visomis išgalėmis kovoja dėl išlikimo. Birželio pradžioje bendrovė savo prekių ir paslaugų tiekėjams išsiuntė prašymus 15 proc. sumažinti prekių ir paslaugų kainas. Įmonių prašoma būti geranoriškomis ir atsižvelgti į sudėtingą *Orlen Lietuvos* finansinę padėtį. Šiuo metu *Orlen Lietuva* yra giliausioje finansinėje duobėje per savo veiklos istoriją, bendrovės atstovai yra užsiminę, kad gali būti svarstomos ir veiklos tęstinumo perspektyvos. Jau anksčiau bendrovė paskelbė išparduodanti savo nekilnojamąjį turtą, kuris nereikalingas gamybinei funkcijai vykdyti.

Pavyzdį, kaip galima prisitaikyti prie Rusijos ir Ukrainos santykių krizės, pateikė Lietuvos drabužių ir tekstilės pramonė.

Pavyzdį, kaip galima prisitaikyti prie Rusijos ir Ukrainos santykių krizės, pateikė Lietuvos drabužių ir tekstilės pramonė. Ji labai greitai sureagavo į rinkos pokyčius – pajamos iš eksporto pirmąjį ketvirtį beveik nepasikeitė, tačiau pardavimo srutai persiskirstė: eksportas į Rusiją, Ukrainą, Estiją mažėjo, o į Daniją ir Lenkiją augo. Pirmąjį 2014 m. ketvirtį, palyginti su tuo pačiu praėjusių metų ketvirčiu, lietuviškos kilmės drabužių ir tekstilės eksportas į Rusiją sumenko 27 proc., į Ukrainą – 22,6 proc. Eksportas į Jungtinę Karalystę smuktelėjo 9 proc., tačiau pinigine išraiška tai didesnis praradimas nei Rusijoje, nes Jungtinė Karalystė yra trečioji svarbiausia Lietuvos drabužių ir tekstilės pramonės eksporto partnerė.

Tokie operatyvūs pardavimo geografijos pokyčiai atspindi didžiulį sektoriaus lankstumą ir konkurencingumą. Antai kaimyninėje Lenkijoje užsidarė kelios didelės tekstilės įmonės, sumenko gamyba ir lietuvių bendrovės nedelsdamos pasinaudojo šia proga – eksportas į Lenkiją ūgtelėjo net 42 proc. Be to, vietos drabužių ir tekstilės pramonė sureagavo į gerėjančią Vidurio Europos situaciją: išaugo eksportas į Vokietiją, didėjo pardavimai ir Prancūzijoje. Sektoriaus eksporto perspektyvos taip pat vertintinos kaip neblogos. Gerėjant ekonominei padėčiai, kylant gyventojų gerovei, vartotojai tampa išrankesni ir ieško ne

mažiausios kainos, bet kokybės. Tokiomis aplinkybėmis Lietuvos gamintojai gali pasinaudoti savo konkurenciniais privalumais.

Daugelis Lietuvos verslininkų yra įsitikinę, kad mūsų šalies pramonei būtų naudingas reikalavimas nurodyti prekių kilmės šalį, o neparanku tai būtų nebent nesąžiningai dirbančioms bendrovėms. Šiuo metu Europoje gamintojai neprivalo etiketėse nurodyti tikslios savo produktų kilmės. Numatoma, jog visas prekes, kurias gaminant esminis jų pakeitimas atliktas Europos Sąjungos šalyje, bus galima ženklinti bendra etikete „Pagaminta ES“. Tačiau Europos gamintojai panorėję galės laisvai pasirinkti atitinkamą nacionalinę etiketę, pavyzdžiui, „Pagaminta Vokietijoje“ arba „Pagaminta Jungtinėje Karalystėje“.

Tai, kad Europos Parlamentas rengiasi įpareigoti gamintojus nurodyti savo produkcijos šalį, Lietuvos verslininkų nuomone, padės konkuruoti su Azijos verslininkais, kurie elgiasi nesąžiningai ir iš Azijos atvežtus gaminius, uždėję ant jų lipdukus, parduoda kaip pagamintus Europoje. Kol kas sunku įvertinti, ar vien žymėjimas padės apsaugoti vartotojus nuo Kinijoje pagamintų prekių, tačiau griežtesnė kontrolė neabejotinai duotų tam tikrų vaisių. Tokiais atvejais, kai gaminama su garsiu prekės ženklu, prekės kilmė esminės reikšmės neturi – šie ženklai neleidžia blogai dirbti nei kinams, nei europiečiams. Jeigu prekė pagaminta už ES ribų, žinomi prekės ženklai prisiima atsakomybę už kokybę.

Verslininkų nuomone, pramonės srityse, kuriose Lietuva įsitvirtinusi kaip pajėgi ir patikima gamintoja, pavyzdžiui, baldų, tekstilės, medienos, biotechnologijų ar kitose, įpareigojimas gamintojams nurodyti prekės kilmės šalį gali tapti rimtu pranašumu.

Šių metų pradžia **kasybos ir karjerų eksploatavimo** įmonėms buvo sėkminga. Šio sektoriaus produkcija palyginamosiomis kainomis 2014 m. balandžio mėn. buvo 22,2 proc., o pašalinus darbo dienų skaičiaus įtaką – 24,3 proc. didesnė nei prieš metus.

Energetikos sektoriaus veiklos rodikliai, atvirkščiai, riedėjo nuokalnėn. Elektros, dujų, garo tiekimo ir oro kondicionavimo produkcija palyginamosiomis kainomis 2014 m. balandžio mėn. buvo net 25,0 proc., pašalinus darbo dienų įtaką – 25,4 proc. mažesnė nei prieš metus. Sektorius nekantriai laukia vieno iš svarbiausių pastarojo dešimtmečio energetikos objektų – suskystintųjų dujų terminalo – atidarymo šių metų pabaigoje.

Pasiekus susitarimą su Rusijos dujų milžine *Gazprom* dėl dujų kainos sumažinimo, Lietuvos dujos paskelbė naujus dujų tarifus gyventojams, kurie įsigalios nuo 2014 m. liepos 1 d. Gamtinių dujų tarifo buitiniams vartotojams kintamoji dalis mažėja visoms vartotojų grupėms dėl sumažėjusios dujų importo kainos ir taikomos kompensacijos už 2013 metus. Iki 500 kub. m per metus suvartojantiems gyventojams kintamoji tarifo dalis mažinama nuo 2,67 Lt iki 2,28 Lt už 1 kub. m, arba 14,6 proc., nuo 500 kub. m iki 20 000 kub. m suvartojantiems – nuo 1,87 Lt iki 1,45 Lt, arba 22,5 proc. ir daugiau kaip 20 000 kub. m suvartojantiems – nuo 1,84 Lt iki 1,42 Lt, arba 22,8 proc. Bendrovė artimiausiu metu visiems savo 6 500 nebutinių vartotojų pateiks pasiūlymus pakeisti gamtinių dujų pirkimo – pardavimo sutarčių sąlygas, kurios leis sumažinti gamtinių dujų kainą ir jiems.

Nutiesusi *NordBalt* jungtį su Švedija, Lietuva viliasi apsirūpinti pigesne skandinaviška elektra, tačiau pati Švedija po dešimtmečio gali susidurti su elektros pasiūlos trūkumu pietinėje šalies dalyje. Po dešimtmečio reikės pradėti senų atominų jėgainių uždarymą, todėl Švedijos pietuose taps neįmanoma patenkinti vartotojų poreikių, jei ateityje nebus priimti sprendimai dėl branduolinės

Energetikos sektoriaus veiklos rodikliai riedėjo nuokalnėn, tačiau visa sparta įgyvendinami svarbiausi šalies energetinio saugumo projektai.

Elektros eksportuotoja į Lietuvą pretenduojanti tapti Švedija po dešimtmečio pati gali susidurti su elektros energijos trūkumu.

energetikos plėtros. Būtent su pietine, 4-ąja prekybos zona Lietuvą sujungs *NordBalt* kabelis, kuriuo siekiama užsitikrinti importo galimybę. Nors minėtoji zona turi jungčių tiek Švedijos viduje, tiek su Danija, Vokietija ir Lenkija, perdavimo pajėgumai yra riboti.

Dabartinė Švedijos vyriausybė panaikino draudimą statyti naujus branduolinius reaktorius, tačiau norinčių investuoti dėl politinio neapibrėžtumo neatsiranda. Ateinančius parlamento rinkimus galinčios laimėti opozicinės Socialdemokratų ir Žaliųjų partijos neturi vieningos nuomonės branduolinės energetikos plėtros klausimu – pirmoji tiesiog dar neapsisprendė, antroji jai prieštarauja. Nors dabartinė Vyriausybė skatina vėjo energetikos populiarėjimą, ši energijos rūšis neišspręs elektros trūkumo problemos, nes negali garantuoti pastovios bazinės gamybos.

Mažmeninės prekybos, išskyrus variklinių transporto priemonių ir motociklų didmeninę ir mažmeninę prekybą bei remontą, įmonių apyvarta be PVM palyginamosiomis kainomis (toliau – mažmeninė prekyba) šių metų balandžio mėn., palyginti su 2013 m. balandžio mėn., padidėjo 10,1 proc. Ilgą laiką pagal plėtrą buvusi lyderė – naudotų daiktų mažmeninė prekyba – ne tik nebedidėjo, bet ir sumažėjo 4,6 proc. Jokios kitos prekių grupės absoliutaus prekybos sumažėjimo neužfiksuota. Kokybiniu požiūriu gerėjanti mažmeninės prekybos struktūra atspindi pamažu kylantį pragyvenimo lygį ir aukštesnius pirkėjo reikalavimus perkamam daiktui, nebesikoncentruojant vien tik į mažą prekės kainą.

Atsirado naujų plėtros lyderių. Pavyzdžiui, garso ir vaizdo įrangos, įrašų, metalo dirbinių, dažų ir stiklo, elektrinių buities prietaisų, baldų ir apšvietimo įrangos specializuota mažmeninė prekyba užtelėjo 19,0 proc., įkandin jos sekė automobilių degalų mažmeninė prekyba – 16,4 proc. (tam iš dalies turėjo įtakos pasunkėjusi Lietuvos ir Kaliningrado srities sienos kirtimo procedūra, sumažinusi kontrabandinių degalų srautą), mažmeninė prekyba nemaisto prekėmis – 10,6 proc., tekstilės, drabužių ir avalynės prekyba – 7,2 proc.

Ne pirmojo būtinumo prekių paklausa auga sparčiau nei gyvybiškai reikalingų prekių, pirmiausia maisto produktų.

Tai leidžia pakartoti jau praėjusiame „Lietuvos makroekonomikos apžvalgos“ leidinyje skelbtą įžvalgą, kad ne pirmojo būtinumo prekių paklausa auga sparčiau nei gyvybiškai reikalingų prekių, pirmiausia maisto produktų. Tvirčiau besijaučiantys namų ūkiai, patenkinę savo būtiniausius poreikius, galėjo skirti lėšų kitiems buitijei reikalingiems daiktams ir paslaugoms. Neatmestinas ir artėjančio euro įvedimo veiksnys – dalis gyventojų suskubo išleisti laisvus pinigus ilgalaikio vartojimo prekėms įsigyti, kol, jų įsivaizdavimu, pastarosios dar nepabrango.

Mažmeninė prekyba maisto prekėmis, alkoholiniais gėrimais ir tabako gaminiiais per metus padidėjo 7,0 proc., iš jų prekyba nespacializuotose parduotuvėse, kuriose vyrauja maistas, gėrimai ir tabakas užtelėjo 7,1 proc., o maisto, gėrimų ir tabako prekyba specializuotose parduotuvėse nepakito. Taigi didieji prekybos rinkos žaidėjai vertė mažuosius tenkintis vis kuklesne rinkos pozicija.

Naujų galingų nuomininkų atėjimas išstumia iš prekybos centrų silpnesnes parduotuves, kurios yra priverstos keltis į mažiau patrauklias vietas. Įtampa ir nuomos kainos centruose auga, tačiau investuoti į naujų prekybos centrų statybą Baltijos šalyse neskubama – gyventojų skaičius mažėja, o geriausios vietos jau užimtos. Naujų pasaulinio masto prekių ženklų atėjimas ir numatoma plėtra gerokai pakaitino prekybos centrų rinką. Beveik visą laiką visiškai užpildyti didieji šalies prekybos centrai dėl naujų stiprių nuomininkų nutraukinėja sutartis su nuomininkais, kurių veiklos rezultatai yra daug kuklesni.

NT bendrovės *Ober-Haus* duomenimis, vidutinės (mažiausių ir didžiausių kainų vidurkis) nuomos kainos Vilniaus prekybos centruose 2010 m. buvo apie 23 EUR už 1 kv. m per mėnesį, o pernai ši kaina pakilo iki 30 EUR, arba 30 proc.

Didieji prekybos centrai šią vasarą planuoja įdarbinti daugiau laikinų darbuotojų nei anksčiau. Anot prekybininkų, gausinti personalą skatina užsienio ir vietinių turistų skaičiaus didėjimas. Šių metų pradžioje į Lietuvą atvyko dešimtadaliu daugiau turistų nei pernai, panašių tendencijų tikimasi visus metus.

Pavyzdžiui, UAB *Maxima LT*, kuri skelbia kasmet vasaros mėnesiais įdarbinanti apie 1000 laikinų darbuotojų, ketina šiemet jų priimti penktadaliu daugiau nei pernai. Daugiau laikinųjų darbuotojų reikalauja ir bendrovės strategija didinti maisto gamybos apimtį. Tai aktualu visais metų laikais, tačiau ypač svarbu vasarą. Šią vasarą didinti laikinų darbuotojų skaičių planuoja ir UAB *Rimi Lietuva*. Terminuotųjų darbo vietų turėtų būti sukurta 30–35 proc. daugiau nei pernai. Anot bendrovės, darbuotojų skaičius svyruoja, tačiau, kaip ir kiekvienais metais, šiltuoju metų laikotarpiu planuojama papildomai įdarbinti laikinų darbuotojų Vakarų regione, ypač pajūryje.

Aktyviai sezoninių darbuotojų ieško ne tik didieji prekybos centrai. Specializuoti tinklai ir parduotuvės taip pat jaučia tokį poreikį. Vasarą paprastai pasiūlomos naujos kolekcijos, nauji pristatymai, akcijos, kurioms skiriama daugiau žmoniškųjų išteklių; tuomet reikalingas laikinas įdarbinimas. Tai pasakytina ir apie buitines technikos sritį. Nustatytam laikotarpiui priimamų darbuotojų vasarą reikia drabužių ir kosmetikos pardavėjams. Tokie prekybininkai dažniausia ieško prezentatorių, nes sezonines prekes reikia pasiūlyti greitai ir koncentruotai. Be prekybininkų, vasarą įdarbinimo agentūros sulaukia daug užklausų iš maitinimo įstaigų, kurios vis labiau konkuruoja dėl darbuotojų.

Žemės ūkio, miškininkystės ir žuvininkystės veiklos tendencijos išliko gana prieštaringos konkrečiuose šio sektoriaus segmentuose. 2014 m. sausio–balandžio mėn., palyginti su tuo pačiu praėjusių metų laikotarpiu, gyvulių ir gyvulininkystės produktų supirkta: galvijų – 10,6 proc., natūralaus riebumo pieno – 6,7 proc., paukščių – 6,4 proc., kiaušinių – 3,2 proc. daugiau, tuo tarpu avių ir ožkų – 9,8 proc., kiaulių – 8,3 proc. mažiau. Augalininkystės sektoriuje netolygumai taip pat buvo akivaizdūs: rapsų sėklų supirkta 17,8 proc., javų – 2,6 proc. daugiau, tuo tarpu bulvių – 34,5 proc., vaisių ir uogų – 20,4 proc., daržovių – 5,9 proc. mažiau nei prieš metus.

Žemės ūkio produktų supirkimo kainų nuosmukį augalininkystės sektoriuje 2014 m. balandžio mėn., palyginti su tuo pačiu 2013 m. mėnesiu, lėmė javų, bulvių, rapsų sėklų kainų kritimas, tuo tarpu gyvulių ir gyvulininkystės produktų kainų stabilumas buvo apgaulingas – smarkų galvijų, paukščių, avių ir ožkų, kiaulių kainų smuktelėjimą kompensavo natūralaus riebumo pieno pabrangimas. Apžvelgiamuoju laikotarpiu augalininkystės produktai vidutiniškai atpigę 12,3 proc., o gyvuliai ir gyvulininkystės produktai pabrango 0,2 proc. Atskirų produktų metiniai kainų pokyčiai smarkiai skyrėsi – antai vaisių ir uogų kainos išaugo 48,8 proc., natūralaus riebumo pieno – 12,9 proc., daržovių – 4,2 proc., kita vertus, vidutinė galvijų kaina smuktelėjo 19,9 proc., javų – 15,9 proc., bulvių – 14,0 proc., rapsų sėklų – 11,0 proc., paukščių – 10,2 proc., avių ir ožkų – 8,8 proc., kiaulių – 7,3 proc., kiaušinių – 2,1 proc.

Deja, pastaraisiais mėnesiais pieno supirkimo kainos apčiuopiamai smuktelėjo ir ūkininkai ieško būdų, kaip paspausti pieno perdirbėjus, kad šie už žaliavą mokėtų brangiau. Vienas iš siūlymų – perdirbėjams, kurie nekels kainų, neskirti Europos Sąjungos paramos gamykloms modernizuoti (dabartinėje finansinėje perspektyvoje visai maisto pramonei šiam tikslui numatyta skirti 368 mln. Lt). Kitas siūlymas – pradėti intervencinius pirkimus. Šia aplinkybe galėtų pasinaudoti Žemės ūkio ministerija, kuri šiuo metu skirsto Kaimo plėtros programos lėšas.

Didieji prekybos centrai šią vasarą planuoja įdarbinti daugiau laikinų darbuotojų nei anksčiau.

Pastaraisiais mėnesiais pieno supirkimo kainos smuktelėjo ir ūkininkai ieško būdų, kaip paspausti pieno perdirbėjus, kad šie už žaliavą mokėtų brangiau.

Priminsime, kad vien tik nuo kovo iki gegužės mėn. pieno supirkimo kainos vidutiniškai sumažėjo nuo 1,26 Lt už 1 kg iki 85 ct už 1 kg, arba 32,5 proc. Kooperatyvams mokama 50 proc., stambiems ūkiams – 30 proc. mažiau.

Javus eksportuojančios įmonės kalba apie tai, kad labiau puoselės ankštinių kultūrų – žirnių ir pupų – auginimą. Šias kultūras noriai perka europiečiai, jų auginimo technologija ir pelnas panašūs, kaip ir auginant javus, pavyzdžiui, kviečius ar rapsus. Savo ruožtu ūkininkai pažymi, kad ankštines kultūras auginti juos skatina Europos Sąjungos reikalavimai.

Viena didžiausių šalies žemės ūkio bendrovių AB *Linus Agro Group* skatina žemdirbius auginti žirnius ir pupas, nes jos turi paklausą eksporto rinkose ir naudojamos pašarams gaminti. Žemdirbiams ankštinės kultūros yra patrauklios tuo, kad yra naudojamos sėjomainai. Šiuo metu žirniai ir pupos yra vežami į Skandinavijos šalis, Prancūziją. Pagal naudingumą pašarų gamybai juos galima lyginti su sojų rupiniais. Specialistų vertinimu, šalies ūkininkai galėtų kasmet prikulti bent po 100 000 t ankštinių kultūrų.

Transporto sektoriaus veiklos rodikliai šių metų pradžioje, deja, nedžiugino. 2014 m. sausio–balandžio mėn. Klaipėdos valstybiniame jūrų uoste ir Būtingės terminale krovinių perkrauta 8,5 proc. mažiau nei tuo pačiu 2013 m. laikotarpiu. Klaipėdos valstybiniame jūrų uoste perkrauta 1,6 proc. mažiau, Būtingės terminale – net 34,5 proc. mažiau krovinių nei prieš metus. Per pirmus keturis 2014 m. mėnesius išaugo biriųjų ir 9,4 proc. – bendrųjų krovinių krova, bet žymiai sumažėjo skystųjų krovinių – 35,4 proc. Tai – tiesioginė bendrovės *Orlen Lietuva* problemų pasekmė. Per uostą buvo transportuojama ne tik mažiau rafinuotų naftos produktų, bet ir įvežama perdirbimui skirtos žalios naftos. Žalios naftos ir naftos produktų krova sumenko 37,7 proc., o ji sudarė net 86,5 proc. visų skystųjų krovinių.

Geležinkelių transportu šių metų sausio–balandžio mėn. vežta 15,8 mln. t krovinių, arba 1,2 proc. mažiau nei analogišku praėjusių metų laikotarpiu. Vidaus vežimas per metus sumenko 14 proc., o tarptautinis išaugo 4,5 proc. Kad ir mažesniu mastu, tačiau geležinkelių krovinių apyvarta taip pat nukentėjo dėl *Orlen Lietuva* gamyklos finansinės krizės.

Lietuvos oro bendrovių lėktuvais šių metų sausio–balandžio mėn. skraidinta 82,6 tūkst. keleivių, arba 17,2 proc. daugiau nei prieš metus. Keleivių vežimo apyvarta sudarė 185,9 mln. keleivio kilometrų ir, palyginti su 2013 m. sausio–balandžio mėn., padidėjo 25,8 proc. Lietuvos oro bendrovių lėktuvais vežta 260 tonų krovinių ir pašto, arba 8,9 proc. mažiau nei praėjusių metų sausio–balandžio mėn., o krovinių apyvarta smuktelėjo 0,3 proc. ir sudarė 161 tūkst. tonkilometrų.

Transporto įmonių pardavimo pajamos pirmąjį 2014 m. ketvirtį sudarė 5,9 mlrd. Lt ir, palyginti su praėjusių metų pirmuoju ketvirčiu, ūgtelėjo 6,7 proc. Pajamų požiūriu transporto sektorius plėtojosi nepaisant smarkiai sumažėjusios *Orlen Lietuva* gamybos ir naftos produktų transportavimo. Taigi Rusijos ir Ukrainos konfliktas bei abiejų šalių ekonomikos nuosmukis bent jau kol kas nepadarė žymesnio neigiamo poveikio transporto sektoriui.

Vežėjų asociacijos *Linava* duomenimis, Rytų kryptimi juda apie 70 proc. visų keleivių transportu gabenamų Lietuvos bendrovių krovinių. *Linavos* asociacija vienija apie 1000 bendrovių, kurių automobilių parkas siekia daugiau kaip 20 000 mašinų. Asociacijos apskaičiavimais, 650 įmonių, kurių automobilių parkas yra daugiau kaip 13 000 mašinų, specializuojasi krovinių gabenimu į NVS šalis.

Pajamų požiūriu transporto sektorius plėtojosi nepaisant smarkiai sumažėjusios Orlen Lietuva gamybos ir naftos produktų transportavimo.

Lietuvos, Latvijos ir Estijos ministrų pirmininkų susitarimu, Vilnius turėtų būti prijungtas prie europietiško standarto geležinkelio vėžės projekto *Rail Baltica 2* kitame jo įgyvendinimo etape. Tai nesustabdys šį projektą turinčios įgyvendinti bendrosios trijų Baltijos valstybių įmonės kūrimo. Ketinama surasti formulę, kuri leis ateityje prijungti Vilnių, bet pirmame projekto įgyvendinimo etape vėžė bus tiesiama per Kauną į Rygą ir Taliną.

Vilnius turėtų būti prijungtas prie europietiško standarto geležinkelio vėžės projekto Rail Baltica 2 kitame jo įgyvendinimo etape.

Kaip žinoma, Lietuva siekia, kad nuo per Kauną tiesiamos *Rail Baltica* būtų nutiesta europietiško geležinkelio atšaka į Vilnių. Latvija ir Estija iš esmės neprieštarauja tokiam pageidavimui, tik atkreipia dėmesį, kad Lietuvos sostinė prie šio projekto galėtų būti jungiama vėliau, kai bus įgyvendintas iš ES 2014–2020 m. biudžeto finansuojamas dabartinis projektas, sujungiantis Lenkijos ir Lietuvos pasienį, Kauną, Rygą ir Taliną.

Lietuvos statistikos departamento duomenimis, pirmąjį 2014 m. ketvirtį **statybos** darbų atlikta už 1,3 mlrd. Lt. Palyginti su atitinkamu 2013 m. ketvirčiu, statybos darbų apimtis palyginamosiomis kainomis padidėjo 28,7 proc. Per metus statybos darbų šalyje apimtis palyginamosiomis kainomis ūgtelėjo 33,1 proc., darbo dienų skaičius įtakos tam neturėjo. Apžvelgiamąjį ketvirtį šalies teritorijoje atlikta 92 proc. visų statybos darbų (už 1,2 mlrd. Lt), užsienyje – 8 proc. (už 105 mln. Lt).

Lietuvos statistikos departamentas, remdamasis naujų pastatų statybos statistinio tyrimo duomenimis, paskelbė, kad pirmąjį šių metų ketvirtį šalyje baigti statyti 1 248 pastatai, iš jų 995 gyvenamieji pastatai. Gyvenamuosiuose namuose įrengtas 1 871 butas, kurių naudingasis plotas – 212,1 tūkst. kv. m, t.y. 24,7 proc. daugiau nei atitinkamą 2013 m. ketvirtį. Beveik 55 proc. visų baigtų statyti butų įrengti individualiuose namuose, daugiabučiams namams teko 45 proc. visų pastatytų butų. Vidutinis buto naudingasis plotas individualiame name buvo 155,9 kv. m, buto daugiabutyje – 61,6 kv. m.

Pirmąjį 2014 m. ketvirtį 47,8 proc. visų baigtų statyti butų buvo Vilniaus apskrityje, 24,5 proc. – Kauno, 11,9 proc. – Klaipėdos.

Apžvelgiamąjį ketvirtį šalyje baigti statyti 253 negyvenamieji pastatai, kurių bendrasis plotas sudarė 144,2 tūkst. kv. m, t.y. 37,4 proc. mažiau nei analogišką 2013 m. ketvirtį. Daugiausia pagal bendrąjį plotą baigta statyti prekybos, viešbučių ir maitinimo įmonių pastatų (49,1 tūkst. kv. m) bei gamybos, pramoninių ir sandėlių pastatų (32 tūkst. kv. m), pagal teritorinį pasiskirstymą 51,4 proc. buvo pastatyta Vilniaus, 9,9 proc. – Šiaulių, o 9,2 proc. – Kauno apskrityse.

Lietuvos Respublikos statybos leidimų ir statybos valstybinės priežiūros sistemos *Infostatyba* duomenimis, pirmąjį šių metų ketvirtį išduoti 1 194 statybą leidžiantys dokumentai individualiems gyvenamiesiems namams su 1 304 butais statyti, t.y. 22,1 proc. mažiau nei atitinkamą 2013 m. ketvirtį. Daugiabučių, kurių naudingasis plotas – 42,6 tūkst. kv. m leista statyti 80 proc. daugiau nei pirmąjį praėjusių metų ketvirtį. Tai atspindi šių metų pradžioje kilusį nekilnojamojo turto pirkimo ažiotažą Vilniuje ir kai kuriuose kituose šalies didmiesčiuose ir su tuo susijusį naujų butų poreikį. Manytume, kad tokia karštligė išsilaisvys bent iki 2015 m. pradžios, kuomet bus įvestas euras, vėliau ji turėtų pereiti į ramesnę stadiją.

Švedijos investicijų bendrovės *East Capital* vertinimu, Baltijos šalių nekilnojamojo turto sektorius šiuo metu atrodo labai patraukliai, nes investicijos čia gali garantuoti 7–9 proc. metinį pajamingumą. Anot bendrovės, tai yra pajamingumas, kurį būtų sunku pasiekti kurioje nors aplinkinėje rinkoje. Baltijos šalių NT rinkos patrauklumą didina itin patrauklios rinkoje sandorių finansavi-

mo bankuose sąlygos. Be to, Baltijos šalys grįžo į ekonomikos augimo kelią ir čia pastaruoju metu sparčiai kyla atlyginimai.

East Capital pripažįsta, kad esama tam tikros rizikos dėl likvidumo stygiaus, kelia grėsmę galimas Rusijos ir Ukrainos konflikto gilėjimas, tačiau nuomos kainų lygis regione yra labai palankus investavimui į NT Baltijos šalyse.

Tik gegužės 1 d. dieną įsigaliojęs naujas žemės įsigijimo įstatymas vėl bus keičiamas. Atrodo, kad žemės pirkimas ne tik nebus liberalizuojamas, bet atvirkščiai – planuojama jį dar sugriežtinti. Vyriausybėje aptarti Žemės ūkio ministerijos pasiūlymai keisti šiemet pavasarį paskubomis priimtą ir nuo gegužės įsigaliojusį žemės ūkio paskirties žemės įsigijimo saugiklius ir apribojimus nustatčiusį įstatymą. Vyriausybėje iš esmės pritarta, jog be apribojimų būtų galima įsigyti tik 5 ha, o ne 10 ha žemės, kaip yra numatyta dabartiniame įstatyme. Netrukus tokia įstatymo pataisa bus teikiama Seimui priimti.

Anot Žemės ūkio ministerijos, nauji, sugriežtinti reikalavimai įvedami siekiant apriboti spekuliaciją žeme, nes kuo didesnis žemės plotas parduodamas, tuo didesnė galimybė ją spekuliuoti. Ministerija pripažino, kad prieš porą mėnesių įsigalioję žemės pardavimo saugikliai sukėlė sąstingį rinkoje, tačiau tai esą yra normalu, įvedus naujus apribojimus.

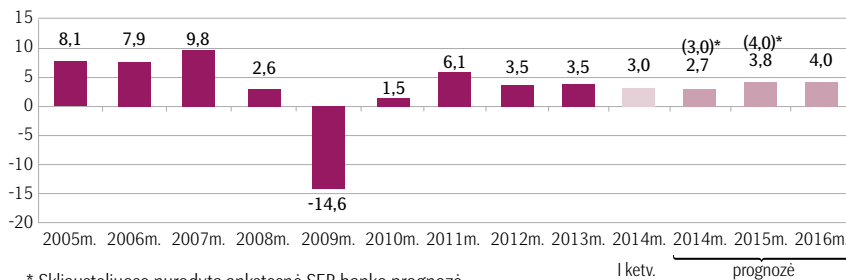
Lietuvos statybos bendrovių prioritetuose vis labiau įsitvirtina Norvegija ir ypač Švedija, tuo tarpu į Baltarusiją paslaugų eksportas mažėja kartais.

Lietuvos statybos bendrovių prioritetuose vis labiau įsitvirtina Norvegija ir ypač Švedija, tuo tarpu į Baltarusiją paslaugų eksportas mažėja kartais. Lietuvos banko duomenimis, statybos paslaugų eksportas į Baltarusiją 2013 m., palyginti su 2012 m., sumenko 43 proc., į Rusiją – 8 proc., o į Norvegiją ūgtelėjo 13 proc., į Daniją – 95 proc., į Švediją – net 119 proc. Dabar ne viena statybų bendrovė savo veiklos strategijoje numato, kad dalis pajamų turi būti gautos ne vidaus rinkoje.

Kalbėdami apie Skandinavijos rinką, Lietuvos statybininkai pirmiausia pabrėžia jos stabilumą ir atsiskaitymų kultūrą. Norvegijoje Lietuvos statybų bendrovės įsitvirtinusios jau seniai, o į Švediją lietuviai nusitaikė prieš keletą metų. Pastaroji rinka Lietuvos statybininkams yra ypač patraukli, nes joje dar kurį laiką išsilaikys labai aukšto lygio nekilnojamojo turto ir apskritai statybos darbų paklausa. Stokholmo pramonės ir prekybos rūmai pranešė, kad šiuo metu sostinėje trūksta 110 000 butų, todėl darbo statybininkams tikrai nepritrūks. Nemažai statoma ir komercinio nekilnojamojo turto, yra numatyta daug infrastruktūros objektų remonto ar statybos darbų.

Atsižvelgdami į išaugusią Lietuvos eksporto ir vidaus rinkos plėtros riziką, kurią kelia Rusijos–Ukrainos konfliktas ir abiejų valstybių makroekonominės problemos, sumažinome prognozuojamo šalies BVP augimo 2014 m. ir 2015 m. rodiklius atitinkamai nuo 3,0 proc. iki 2,7 proc. ir nuo 4,0 proc. iki 3,8 proc. (žr. „Lietuvos makroekonomikos apžvalga“ Nr. 55). 2016 m. BVP padidės 4,0 proc. (žr. 1 diagramą), t.y. bus panašus kaip potencialios BVP plėtros dydis. Vidutiniu laikotarpiu Lietuva vėl stos į nuoseklaus artėjimo prie Europos Sąjungos BVP vienam gyventojui vidurkio kelią.

Praėjusių metų **viešųjų finansų** rodikliai pranoko lūkesčius – fiskalinis deficitas sudarė tik 2,2 proc. BVP ir atitinkamas Mastrichto konvergencijos kriterijus buvo įvykdytas „su kaupu“. Tai leido šių metų birželio pradžioje Europos Komisijai ir Europos centriniam bankui paskelbti teigiamą verdiktą dėl Lietuvos narystės euro zonoje nuo 2015 m.

1 diagrama. Realus BVP metinis pokytis (proc., pašalinus sezono ir darbo dienų įtaką)

* Skliausteliuose nurodyta ankstesnė SEB banko prognozė.

Šių metų nacionalinio biudžeto pajamų surinkimo statistika taip pat teikia peno atsargiam optimizmui. Sausio–gegužės mėn. į valstybės biudžetą ir savivaldybių biudžetus gauta 8,952 mlrd. Lt pajamų, t.y. 1,3 proc. (119 mln. Lt) daugiau nei laukta ir 7,8 proc. daugiau nei pernai tuo pat metu. Vis dėlto mokesčių pajamų į valstybės biudžetą surinkimo planas įvykdytas 99,9 proc., t.y. gauta 7,287 mlrd. Lt vietoje 7,291 mlrd. Lt pajamų. Pagrindinė ar, tiksliau, vienintelė to priežastis yra nesurenkamos planuotos PVM mokesčio įplaukos – per penkis šių metų mėnesius iš šio mokesčio gauta 4,052 mlrd. Lt pajamų, t.y. 145 mln. Lt mažiau nei prognozuota.

Kitų mokesčių pajamų surinkimas nestrigo. Už visas akcizines prekes 2014 m. sausį–gegužę gauta 1,296 mlrd. Lt – 73 mln. Lt daugiau nei prognozuota. Gyventojų pajamų mokesčio įplaukos į valstybės biudžetą ir savivaldybių biudžetus buvo 1,767 mlrd. Lt, t.y. 63 mln. Lt didesnės nei šiemet prognozuota. Pelno mokesčio sausį–gegužę surinkta 598 mln. Lt – 111 mln. Lt daugiau nei prognozuota. Tokiomis aplinkybėmis nenuostabu, kad pirmųjų keturių šių metų mėnesių centrinės valdžios deficitas sudarė 1,379 mlrd. Lt ir buvo 166 mln. Lt arba 0,2 proc. BVP mažesnis nei per tą patį praėjusių metų laikotarpį.

Tam tikro neapibrėžtumo kelia gegužės viduryje Seimo patvirtintas krizės metais sumažintų pensijų kompensavimo planas, pagal kurį 2014 m. numatyta išmokėti 20 proc., 2015 m. – 40 proc., 2016 m. – 40 proc. kompensacijų. Šiemet numatyta pensijoms kompensuoti 90 mln. Lt suma privalo būti finansuojama iš *Sodros* viršplaninių pajamų, kurios nėra garantuotos. Nors, Socialinės apsaugos ir darbo ministerijos duomenimis, šių metų sausio–balandžio mėn. jau gauta 60 mln. Lt viršplaninių pajamų, šios sumos negalima imti ir tiesiog ekstrapoliuoti į ateitį – situacija darbo rinkoje nuolat kinta.

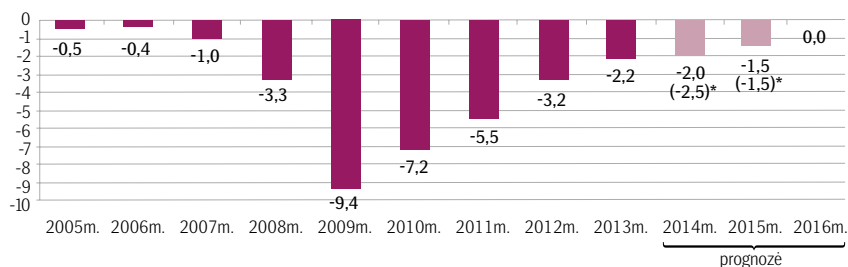
Vidutiniu laikotarpiu rimtų iššūkių viešiesiems finansams kelia Lietuvos įsipareigojimas NATO ir taip pat dėl Rusijos–Ukrainos konflikto sustiprėjęs spaudimas sparčiau didinti šalies gynybos reikmėms skirtas išlaidas.

Manytume, kad mūsų prognozė dėl šių metų fiskalinio deficito, atsižvelgiant į naujausias tendencijas, tapo pernelyg pesimistiška, todėl ją sumažinome nuo 2,5 proc. iki 2,0 proc. BVP (žr. 2 diagramą). Kitų metų prognozė išliko nepakitusi – 1,5 proc. BVP. Kad ir kaip būtų, Lietuva stengiasi 2016 m. pasiekti valdžios sektoriaus pajamų ir išlaidų balansą, todėl tikimės, kad vyriausybei pavyks tai padaryti.

Šių metų nacionalinio biudžeto pajamų surinkimo statistika teikia peno atsargiam optimizmui.

Tam tikro neapibrėžtumo kelia gegužės viduryje Seimo patvirtintas krizės metais sumažintų pensijų kompensavimo planas.

2 diagrama. Viešųjų finansų balansas (ESS'95, proc. BVP)

* Skliausteliuose nurodyta ankstesnė SEB banko prognozė.

Statistikos departamento duomenimis, 2014 m. gegužės mėn., palyginti su balandžio mėn., **vartojimo prekių ir paslaugų kainos** sumažėjo 0,1 proc. Tam daugiausia įtakos turėjo sumažėjusios šilumos energijos, automobilių, daržovių, trumpalaikio naudojimo namų ūkio prekių kainos ir išaugusios nuotekų rinkimo paslaugų, avalynės, šalto vandens, vyno kainos. Šių metų gegužės mėn., palyginti su praėjusių metų gegužės mėn., taip pat užfiksuota 0,1 proc. defliacija. Vartojimo prekių kainos per metus sumažėjo 0,3 proc., paslaugų kainos padidėjo 0,6 proc.

Inflacijos nykimas pažengė taip toli, kad virto defliacijos baubu, kuris yra didžiausias bet kurio centrinio banko vadovo košmaras.

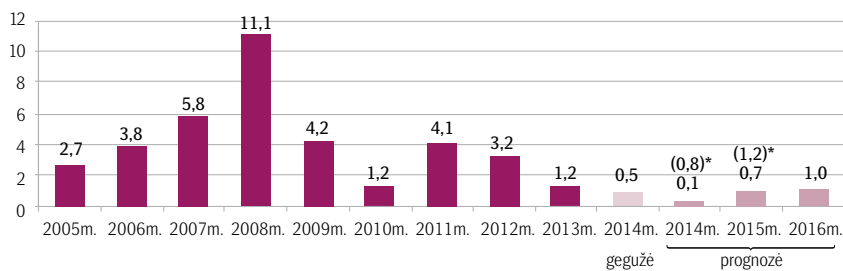
Vangius kainų pokyčius Lietuvoje pastaruoju metu lėmė globalinės priežastys: faktinės BVP plėtros atsilikimas nuo potencialiojo lygio euro zonoje; santykinis pasaulinių naftos kainų stabilumas; daugelio strateginių žaliavų kainų smukimas vienai iš didžiausių jų vartotojų – Kinijai – patiriant rimtų ekonomikos augimo iššūkių. Inflacijos nykimas pažengė taip toli, kad virto defliacijos baubu, kuris yra didžiausias bet kurio centrinio banko vadovo košmaras. Ne paslaptis, kad truputį desperatišką Europos centrinio banko žingsnį birželio mėn. pradžioje nustatyti neigiamą indėlių palūkanų normą lėmė defliacijos lūkesčių įsišaknijimo ir vartojimo sprendimų atidėjimo kontinentinėje Europoje baimė.

Pažymėtina, kad Lietuva turi tolesnio infliacijos mažėjimo potencialą, kurį sukūrė neseniai *Gazprom* sumažinta gamtinių dujų kaina bendrovei *Lietuvos dujos* ir netrukus po to peržiūrėtos bei nuo liepos 1 d. įsigaliosiančios dujų kainos buitiniams (taip pat ir kai kuriems nebutiniams) vartotojams. Šio sprendimo poveikis bus dar labiau apčiuopiamas prasidėjus naujam šildymo sezonui.

Inflacijos komponentė tampa antraeilės reikšmės veiksniu darbo užmokesčio derybose.

Inflacijos komponentė tampa antraeilės reikšmės veiksniu darbo užmokesčio derybose, kuriose samdomieji darbuotojai įgyja vis daugiau derybinės galios ir tikrai nepraleistų progos pasinaudoti kainų augimu didesniems atlyginimų reikalavimams kelti. Galiausiai pinigų perkamosios galios pokytis bus svarbus ir Vyriausybei sprendžiant, kada ir, svarbiausia, kiek pakelti minimalią mėnesio algą. Veikiausiai šis sprendimas bus priimtas 2015 metų pradžioje. Vargu ar būtų tikslinga didinti MMA nuo kitų metų sausio 1 d., kadangi tai taptų puikiu pretekstu verslininkams atlyginimų augimą automatiškai perkelti į galutinę produkto arba paslaugos kainą. Tokiame drumstame kainodaros vandenyje valdžios institucijoms būtų sudėtinga susigaudyti, ar kainų pokytį lėmė kainų suapvalinimas, ar kitos priežastys.

Lėtas kainų augimas Lietuvai bus naudingas ir euro įvedimo laikotarpiu. Ne paslaptis, kad kainų apvalinimo efektas ir neišvengiamas infliacijos paūmėjimas

3 diagrama. Vidutinė metinė infliacija pagal SVKI (proc.)

* Skliausteliuose nurodyta ankstesnė SEB banko prognozė.

yra kur kas sunkiau toleruojamas sparčiai kylančių kainų aplinkoje, kuomet bet koks kainų pokytis paprastam žmogui ima atrodyti kaip euro įvedimo padarinys. Tokiomis aplinkybėmis, šalies narystės euro zonoje priešinkams būtų žymiai paprasčiau bendrąją ES valiutą paversti visų ekonominių problemų atpirkimo ožiu. Dabar gi, esant mažesnei kaip 1 proc. metinei infliacijai, susitaikyti su 0,3–0,4 proc. punkto kainų apvalinimo efektu nėra taip skausminga, juolab, kad didėja tiek nominalus, tiek realus darbo užmokestis.

Atsižvelgiant į stipresnį nei tikėtasi „užneštų“ išorinių veiksnių poveikį, teko dar kartą sumažinti prognozuotus 2014 m. ir 2015 m. vidutinės metinės infliacijos rodiklius – atitinkamai nuo 0,8 proc. iki 0,1 proc. ir nuo 1,2 proc. iki 0,7 proc. (žr. 3 diagramą). Kadangi *Gazprom* gamtinių dujų kainos Lietuvai sumažinimas jau buvo įkalkuliuotas ankstesniame „Lietuvos makroekonomikos apžvalgos“ numeryje, papildomai mažinti prognozės dėl šios priežasties nebuvo reikalo. 2016 m. vidutinė metinė infliacija sudarys 1,0 proc.

Nepaisant to, kad šiuo metu pagrindiniu Lietuvos ekonomikos varikliu tapo vidaus paklausa, **einamosios sąskaitos** būklė išlieka nepriekaištinga jau šeštus metus iš eilės. Priekabių Lietuvai neranda ir Europos Komisija, atliekanti makroekonominių disbalansų stebėjimo procedūrą. Išankstiniais Lietuvos banko duomenimis, einamosios sąskaitos deficitas (ESD) pirmąjį 2014 m. ketvirtį buvo mažas – 152,1 mln. Lt (0,5 proc. BVP). Palyginti su analogišku 2013 m. ketvirčiu, ESD smuktelėjo beveik tris kartus. Preliminariais vertinimais, prekybos deficitas padidėjo daugiau negu dvigubai, tačiau šį neigiamą pokytį su kaupu atsverė einamųjų pervedimų pertekliaus ūgtelėjimas ir pajamų deficito sumažėjimas.

Eksporto tendencijos šiemet nedžiugina, nes sausį–balandį užfiksuotas 8,4 proc. sumažėjimas, palyginti su atitinkamu 2013 m. laikotarpiu. Didžiausią smūgį eksporto rezultatams sudavė *Orlen Lietuva* gamyklos sunkumai – mineralinių produktų eksportas krito net 40,5 proc. Deja, panašu, kad *Orlen Lietuva* sunkumai yra netrumpalaikiai, tad eksporto kliuvinių galima laukti ir toliau. Vis dėlto tokiu atveju smunka ne tik degalų eksportas, bet ir žalios naftos importas, tad neigiama įtaka prekybos deficitui yra nedidelė. Kita vertus, blogiausio įsivaizduojamo scenarijaus atveju – jei *Orlen Lietuva* būtų sustabdyta – Lietuvai tektų importuoti visus degalus ir tuomet neigiama įtaka deficitui būtų gana apčiuopiama.

Sausį–balandį, atėmus mineralinius produktus, visas eksportas pasistiebė 2,8 proc. Kitos prekių grupės, kurių pardavimai užsienyje pirmąjį ketvirtį

Europos Komisija, atliekanti makroekonominių disbalansų stebėjimo procedūrą, neranda priekabių Lietuvai.

mažėjo, buvo transporto priemonės (-23,2 proc.), chemijos pramonės produkcija (-5,8 proc.) bei plastikiniai ir guminiai gaminiai (-0,9 proc.). Transporto priemonių eksportą smukdė ir didžiulis Rytų šalių valiutų nuvertėjimas, branginantis importą iš Lietuvos, ir silpstanti paklausa. Chemijos pramonės rezultatus pakirto aukštos žaliavų kainos. Azoto trąšų gamykla *Achema* paskelbė mažinanti gamybos apimtį dėl pernelyg aukštų gamtinių dujų kainų. Jei bendrovei nepavyks išsiderėti kainų sumažinimo, gali būti, jog jos rezultatai toliau turės neigiamos įtakos bendriems eksporto rodikliams. Iš kitos pusės, mašinų ir įrengimų, baldų, medienos ir popieriaus, metalo gaminių eksportas pirmaisiais 2014 m. mėnesiais tvirtai augo.

Smarkiausiai susitraukė eksportas į Jungtinę Karalystę, Estiją, JAV – tai lėmė degalų pardavimų nuosmukis.

Analizuojant eksporto pokyčius pagal šalis, matyti, kad smarkiausiai susitraukė eksportas į Jungtinę Karalystę, Estiją, JAV (žr. 4 priedo lentelę) – tai lėmė degalų pardavimų nuosmukis. Atvirkščiai, degalų srauto perorientavimas lėmė eksporto į Lenkiją padidėjimą. Kiek netikėtai eksportas į Rusiją 2014 m. pradžioje beveik nenukentėjo. Nepaisant rublio silpimo, lėto ekonomikos augimo bei konflikto su Ukraina, Lietuvos eksportuotojų pardavimai šioje šalyje sumažėjo mažiau negu vidutiniškai – „tik“ 2,5 proc. Priešingai negu baimintasi pavasario pradžioje, konfliktas su Ukraina pienininkams netgi išėjo į naudą – uždraudus ukrainietiškus produktų importą, rinką lengviau užėmė lietuviškieji. Rusijoje ženkliai krito tik mėsos ir jos produktų pardavimai, susiję su veterinariniais ribojimais, ir transporto priemonių (įskaitant priekabas) eksportas. Kita vertus, eksportas į Ukrainą mažėjo gana smarkiai (19,5 proc.).

Importas iš Rusijos, sumenkus *Orlen Lietuva* gamybai, nučiuožė žemyn net 41,2 proc. ir tokiu būdu prekybos su Rusija deficitas nukrito iki neįprastai žemo lygio – nuo 33,9 proc. apyvertos 2013 m. sausį–balandį iki 8,9 proc. atitinkamu 2014 m. laikotarpiu. Turint omenyje *Lietuvos dujų* suderėtas mažesnes gamtinių dujų importo iš *Gazprom* kainas, prekybos deficitas su Rusija turėtų toliau trauktis. Ta proga galima prisiminti, jog apie 90 proc. viso Lietuvos importo iš Rusijos sudaro žalia nafta, gamtinės dujos ir elektros energija.

Prekybos su Rytų šalimis sąlygos blogėjo sparčiai, pirmiausia dėl geopolitinio neapibrėžtumo, ekonominių sunkumų ir valiutos nuvertėjimo.

Prekybos su Rytų šalimis sąlygos pastaruoju metu blogėjo sparčiai, visų pirma, dėl geopolitinio neapibrėžtumo, ekonominių sunkumų ir valiutos nuvertėjimo. Antai bendras Lietuvos realiųjų efektyviųjų lito kursų indeksas pirmąjį 2014 m. ketvirtį, palyginti su tuo pačiu 2013 m. laikotarpiu, išaugo 3,6 proc., o Rytų šalių (Rusijos, Baltarusijos, Ukrainos ir Kazachstano) atžvilgiu – net 14,7 proc.

Artėjant euro įvedimui, šalyje kilo didesnis susidomėjimas oficialiosiomis tarptautinėmis atsargomis ir buvo pateikta svarstymų, jog galbūt oficialiasias atsargas galima panaudoti kitais tikslais. Žvelgiant iš mokėjimų balanso perspektyvos, tokių svarstymų net ir būti neturėtų. Visų pirma, oficialiosios atsargos pasitarnauja kaip valstybės mokumo garantas. Pavyzdžiui, ekonomistai stebi rodiklį, kiek mėnesių importo šalis blogiausiu atveju galėtų finansuoti iš atsargų. Pagal prekybinius srautus, Lietuvos oficialiųjų atsargų kiekis nėra didelis – pirmąjį 2014 m. ketvirtį oficialiosios atsargos sudarė 2,7 importo mėnesio, kai teorinė siektina kartelė yra 3 mėnesiai. Kiekviena laisvos rinkos ekonomikos valstybė neįsivaizduojama be oficialiųjų atsargų ir jų dingimas ar ženklus sumažinimas nesant ekonominės būtinybės – tam tikro *force majeure* – liktų tarptautinių analitikų nesuprastas.

Atsižvelgdami į naujas tendencijas, nusprendėme palikti einamosios sąskaitos deficito prognozes 2014 m. ir 2015 m. nepakeistas, palyginti su praėjusiu „Lietuvos makroekonomikos apžvalgos“ numeriu – atitinkamai 2 proc. BVP ir 4 proc. BVP. Prognozuojame, jog 2016 m. ESD sudarys 5 proc. BVP (žr. 4 diagramą).

4 diagrama. Einamosios sąskaitos balansas (proc. BVP)

* Skliausteliuose nurodyta ankstesnė SEB banko prognozė.

Statistikos departamento atliekamo gyventojų užimtumo statistinio tyrimo duomenimis, pirmąjį 2014 m. ketvirtį **nedarbo lygis** šalyje sudarė 12,4 proc. ir buvo 1 proc. punkto didesnis nei ankstesnį ketvirtį, o palyginti su pirmuoju praėjusių metų ketvirčiu, smuktelėjo 0,7 proc. punkto. Kadangi nedarbo lygis didėjo antrą ketvirtį iš eilės, reikia pabrėžti, jog užimtumo situacija šalyje liovėsi gerėti ir reikalauja aktyvių veiksmų. Į sulėtėjusį nedarbo lygio mažėjimą mes atkreipėme dėmesį praėjusiuose „Lietuvos makroekonomikos apžvalgos“ numeriuose, teigdami, kad Lietuvoje vis labiau ryškėja struktūrinio nedarbo požymiai, kurie ekonomikai augant automatiškai neišnyksta.

Šiam klausimui skirta nemažai vietos ir naujausiose Europos Komisijos rekomendacijose Lietuvai per ateinančius 12–18 mėnesių. Komisija rekomenduoja tikslingiau taikyti aktyvios darbo rinkos politikos priemones žemos kvalifikacijos ir ilgalaikiams bedarbiams, spręsti nuolatinės darbo jėgos gebėjimų paklausos ir pasiūlos neatitikties problemą padidinant švietimo sistemos suteikiamų įgūdžių atitiktį darbo rinkos poreikiams ir skatinti mokymąsi visą gyvenimą. Be to, siūloma padidinti bedarbio pašalpų aprėptį ir pakankamumą bei jas susieti su aktyvumo skatinimo priemonėmis.

Kvalifikuotos darbo jėgos trūkumą kaip vieną iš pagrindinių verslo plėtros grėsmių įvardija ir darbdaviai. Antai Lietuvos pramoninkų konfederacijos atliktame antrojo 2014 m. ketvirčio vadovų nuomonių tyrime kvalifikuotų darbuotojų deficitas yra antroji pagal svarbą veiklos grėsmė, nusileidžianti tik NVS rinkų nestabilumo veiksniai.

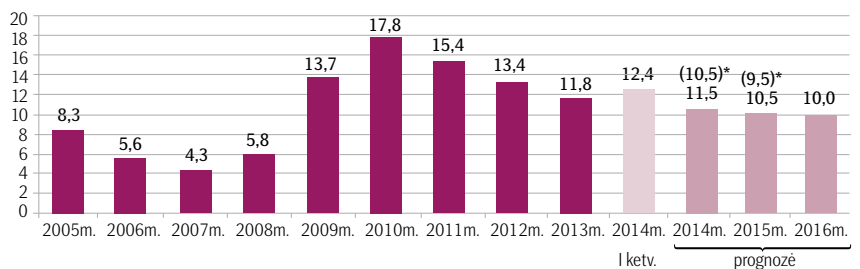
Struktūrinės darbo rinkos problemas išryškina ir nemažėjantis ilgalaikio bei jaunimo nedarbo mastas. Pavyzdžiui, pirmąjį 2014 m. ketvirtį ilgalaikio nedarbo lygis sudarė 5,2 proc. ir buvo 0,5 proc. punkto didesnis nei paskutinį praėjusių metų ketvirtį, jaunimo (15–24 metų amžiaus asmenų) nedarbo lygis buvo 21,2 proc. ir, palyginti su ankstesniu ketvirčiu, ūgtelėjo lygiai tiek pat – 0,5 proc. punkto. Apžvelgiamąjį ketvirtį kas keturioliktas 15–24 metų amžiaus asmuo buvo bedarbis.

Jeigu nieko nebus daroma ir įvykiai tekės natūralia vaga, veikiausiai nedarbo lygis dar smuktelės antrąjį ir trečiąjį šių metų ketvirčius dėl sezoninio aktyvumo protrūkio nekilnojamojo turto, statybų, mažmeninės prekybos ir viešbučių bei restoranų sektoriuose, tačiau atėjus šaltajam sezonui darbo rinkos problemos taps dar aštresnės, o vidutinio metinio nedarbo lygio mažėjimas apskritai gali sustoti. Vienas iš efektyviausių būdų užimtumui skatinti yra smulkiojo ir vidu-

Kadangi nedarbo lygis didėjo antrą ketvirtį iš eilės, reikia pabrėžti, jog užimtumo situacija šalyje liovėsi gerėti ir reikalauja aktyvių veiksmų.

Struktūrinės darbo rinkos problemos išryškina nemažėjantis ilgalaikio ir jaunimo nedarbo mastas.

5 diagrama. Nedarbo lygis (tyrimo duomenimis, vidutinis, proc.)

* Skliausteliuose nurodyta ankstesnė SEB banko prognozė.

tinio verslo reguliavimo liberalizavimas bei mokesčių naštos mažinimas, kuris leistų apčiuopiamai sumažinti teritorinėse darbo biržose įsiregistruojančių bedarbių srautą.

Įvertinę anksčiau išdėstytas aplinkybes, nusprendėme dar kartą padidinti 2014 m. vidutinio metinio (apskaičiuoto kaip keturių ketvirčių rodiklių vidurkis) nedarbo lygio prognozė nuo 10,5 proc. iki 11,5 proc., o 2015 m. – nuo 9,5 iki 10,5 proc. (žr. 5 diagramą). 2016 m. nedarbo lygis sudarys maždaug 10 proc. Vienaženklis nedarbo lygio perspektyva pamažu blėsta.

Statistikos departamento paskelbtais duomenimis, **vidutinis darbo užmokestis** prieš mokesčius pirmąjį 2014 m. ketvirtį padidėjo 3,7 proc., palyginti su tuo pačiu 2013 m. laikotarpiu, ir pasiekė 2 315,9 Lt (žr. 1 priedo lentelę). Taigi darbo užmokesčio augimas pamažu įsibėgėja ir palieka vis mažiau pagrindo tvirtinti, jog neįmanoma pajauti gyvenimo gerėjimo. Juo labiau, kad kainų lygio augimas šiuo metu yra praktiškai nulinis, o gamtinių dujų kainos Lietuvai sumažėjimas bei stabilios pasaulinės energijos išteklių kainos leidžia tikėtis, jog santūri infliacija užsitęs. Atsižvelgiant į infliaciją ir mokesčius, realaus darbo užmokesčio ūgtelėjimas pirmąjį ketvirtį buvo 4,0 proc.

Vidutinio darbo užmokesčio augimas pagal ūkio šakas atspindi skirtingas sektorių atsivavimo tendencijas.

Atlyginimų augimas toliau atspindi skirtingas sektorių atsivavimo tendencijas. Antai smarkiausiai darbo užmokestis didėjo pagyvėjimą patiriančiame nekilnojamojo turto sektoriuje (10,5 proc.), valdžios įstaigose (6,4 proc.), žemės ūkyje (6,2 proc.) ir iš žiemos miego bundančiame statybų sektoriuje (5,6 proc.). Atsigaunantis vidaus vartojimas veikiausiai turėjo teigiamos įtakos didmeninės ir mažmeninės prekybos atlyginimų paūgėjimui 5,1 proc. Transporto sektoriuje, kuriam būdinga darbo jėgos trūkumo problema, darbo užmokestis padidėjo 4,5 proc. Labiausiai darbuotojų stokojantys sektoriai ateityje vis mažiau pajėgs spręsti šią problemą atlyginimų kėlimu, o turės daugiau galvoti apie darbuotojų importą. Tuo tarpu pramonėje, kurios plėtra kai kuriose stambiose įmonėse ėmė šlubuoti, darbo užmokesčio didėjimo tempas taip pat šiek tiek sulėtėjo – iki 3,9 proc. Tiek pat sudarė informacijos ir ryšių kompanijų atlyginimų augimas, taip pat nuleidęs garą po ilgesnio plėtros laikotarpio.

Sektoriuose, kurių atsivavimas dar nėra tvirtas, dažniau linkstama didinti ne pagrindinę atlyginimo dalį, bet dosniau atsilyginti premijomis ar vienkartinėmis išmokomis. Iš lėto daugėja pagrindiniame darbe dirbančiųjų ne visą darbo dieną, tačiau pokyčiai dar yra menki ir darbo rinka sunkiai skinasi kelią didesnio lankstumo link. Neveltui į šią sritį baksnoja užsienio investuotojai – *Investuotojų*

forumo šiemet atliktos apklausos duomenimis, keturi iš penkių investuotojų nurodė darbo santykių reguliavimą kaip vieną iš labiausiai tobulintinų Lietuvos investicinės aplinkos sričių.

Kita vertus, pasižvalgius po kaimynines šalis matyti, kad po darbo užmokesčio atoslūgio pokriziniu laikotarpiu Lietuvoje darbo jėga tapo santykinai dar pigesnė negu pagrindinėse mūsų šalies konkurentėse, su kuriomis varžomės dėl investicijų. Bene labiausiai šiuo požiūriu išsiskiria Estija – čia fiksuojamas ekonomikos nuosmukis, kurio vienas iš veiksnių yra ir pernelyg išsipūtusi vidaus paklausa. Tuo tarpu darbo užmokesčio augimo tempas Estijoje išliko spartus ir pirmąjį ketvirtį sudarė 7,3 procento. Tiesa, nedarbo lygis Estijoje taip pat buvo pastebimai mažesnis negu Lietuvoje – 8,5 proc.

Lietuvos ekonomikai toliau augant kaip numatyta, klostysis palankios sąlygos darbo užmokesčiui didėti. Ankstyvuojau pokriziniu laikotarpiu Lietuvos darbdaviai buvo itin atsargūs ir 2–3 metus susilaikė ir nuo aktyvesnio darbuotojų samdymo, ir nuo ženklesnio atlyginimų kėlimo. Tai, pavyzdžiui, atspindi ir nefinansinių įmonių išlaidų darbo užmokesčiui ir pardavimo pajamų santykis, kuris 2004–2007 m. sudarė vidutiniškai 11,2 proc., o 2011–2013 m. nusistovėjo ties 9,5 proc. kartele. Nereikėtų skubėti kaltinti darbdavių godumu, kadangi įmonių pelningumas šiuo metu taip pat yra mažesnis. Pelno marža, 2004–2007 m. vidutiniškai siekusi 6,6 proc., 2011–2013 m. sudarė 4,5 proc. pajamų. Be to, minėtam darbo užmokesčio ir pajamų santykiui įtakos turi ir mažesnis darbuotojų skaičius.

Tuo tarpu dabar, kai didžiausi sunkumai atrodo įveikti, į nugarą alsuoja emigracijos pavojus, o atsigauvant ekonomikai atgyja „galvų medžioklės“ reiškinys, darbdaviai veikiausiai turės vis didesnę biudžeto dalį atseikėti samdomiesiems darbuotojams. Kaip jau minėjome, matyt, 2015 m. pradžioje bus didinama ir minimali mėnesio alga (MMA), o tai irgi turės teigiamos įtakos darbo užmokesčio statistikai.

Atsižvelgdami į lėčiau nei tikėtasi gerėjančią darbo rinkos situaciją ir veikiausiai ateinančioms metams atidedamą sprendimą kelti minimalią mėnesio algą, sumažinome šių metų vidutinio darbo užmokesčio didėjimo prognozę nuo 5,5 proc. iki 4,5 proc. (žr. 1 priedo lentelę). 2015 metais prognozuojamo vidutinio darbo užmokesčio augimo rodiklį sumažinome nuo 7,0 proc. iki 6,5 proc. 2016 m. vidutinis darbo užmokestis pakils apie 6 proc.

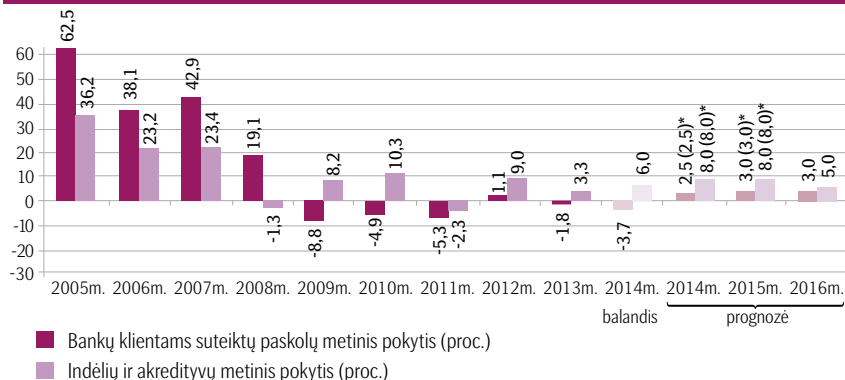
Paskolų portfelis kol kas nedemonstruoja pagyvėjimo požymių ir itin žemas palūkanų normų lygis nepajėgia vežimo išjudinti iš vietos. Tam tikros intrigos suteikia birželio mėn. pradžioje priimtas ECB sprendimas sumažinti bazines palūkanų normas. Nors centrinio banko vadovai tikisi, kad jis turės platesnį poveikį kreditavimo ir visai finansų rinkai; gali atsitikti ir taip, kad bazinių palūkanų normų sumažinimas labiausiai atsileps tarpbankinei rinkai ir tik nežymiai paveiks bankų ir klientų santykius. Būtina atsižvelgti į tai, kad įgyvendinamos Bazelio III nuostatos iškelia bankų kapitalo pakankamumo reikalavimų kartelę ir apriboja jų galimybes priimti didesnę veiklos, tame tarpe ir kreditavimo, riziką.

Bankai teigia švelninantys kreditavimo sąlygas ir ieškantys naujų potencialių klientų tiek korporatyviniame, tiek namų ūkių sektoriuje. Daug kas priklausys nuo to, ar gyventojų preferencijų kompasas pasisuks aktyvesnio skolinimosi būstui įsigyti link. Viena vertus, pradėjusios kilti nekilnojamojo turto kainos Vilniuje ir kai kuriuose kituose didmiesčiuose skatina žengti į šią rinką ne tik asmenis, turinčius pakankamai nuosavų išteklių, bet ir tuos, kurie be paskolos išsiversti negali; kita vertus, kyla abejonių, ar euro įvedimo išvakarėse kilusi nekilnojamojo turto euforija yra tvari.

Po krizės Lietuvoje darbo jėga tapo santykinai dar pigesnė negu pagrindinėse mūsų šalies konkurentėse.

Paskolų portfelis kol kas nedemonstruoja pagyvėjimo požymių ir itin žemas palūkanų normų lygis nepajėgia vežimo išjudinti iš vietos.

6 diagrama. Indėlių ir paskolų plėtros tempai

* Skliausteliuose nurodyta ankstesnė SEB banko prognozė.

Registų centro duomenimis, 2014 m. gegužės mėnesį nekilnojamojo turto rinka ėmė buksuoti – saugiklių kilpa užveržė žemės rinką, po rekordinės metų pradžios smuktelėjo ir prekybos butais apimtis. Pastarasis faktas daug kam buvo netikėtas. Vienas iš būdų jį paaiškinti – šių metų kovo–balandžio mėn. būsto sandorių statistika tolokai nukrypo nuo „normos“ ir todėl nelaikytina reprezentatyvia. Akivaizdu tik viena – nekilnojamojo turto plėtros ir prekybos bendrovės elgiasi kur kas atsakingiau nei 2006–2007 m. ir tendencingais pareiškimais nesiekia sukelti dirbtinio ažiotažo. Vyrauja racionalūs vertinimai ir argumentai, kurie leidžia NT pirkimu besidomintiems žmonėms priimti racionalius sprendimus.

Atsižvelgdami į šias aplinkybes, palikome galioti ankstesniame „Lietuvos makroekonomikos apžvalgos“ numeryje skelbtas paskolų portfelio didėjimo 2014 m. ir 2015 m. prognozes – atitinkamai 2,5 proc. ir 3,0 proc. (žr. 6 diagramą). 2016 m. paskolų apimtis išaugs taip pat maždaug 3,0 proc.

Indėlių augimo tempą pastaruoju metu koreguoja euro įvedimo perspektyva ir glaudžiai su tuo susijęs nekilnojamojo turto rinkos suaktyvėjimas. Nemažai savo santaupas sąskaitose arba grynaisiais laikusių verslo subjektų ir namų ūkių nusprendė, kad atėjo tinkamas metas panaudoti sukauptus pinigus NT įsigyti. Tai patvirtina ir statistika – didelė NT sandorių finansuojama nuosavomis lėšomis, nesikreipiant į banką paskolos.

Nemažai savo santaupas sąskaitose arba grynaisiais laikusių verslo subjektų ir namų ūkių nusprendė, kad atėjo metas panaudoti sukauptus pinigus NT įsigyti.

Santykinių indėlių patrauklumą kitų investavimo alternatyvų atžvilgiu lemia ir palūkanų normų dydis. Jau ilgokai nominaliosios palūkanų normos vos perkopia 0 proc. ir neskatina didesnį finansinės grąžos ir rizikos apetitą turinčių subjektų laikyti santaupų banko sąskaitoje. Naujausias Europos centrinio banko sprendimas nustatyti neigiamą komercinių bankų laikomų centriniame banke indėlių palūkanų normą turės įtakos visai indėlių rinkai, tačiau nebūtinai reikš tai, kad komerciniai bankai iš savo klientų taip pat reikalaus primokėti už pinigų laikymą.

Didžiausia tikimybė, kad tokia praktika bus taikoma trumpiausios trukmės (vienos nakties) indėlių kategorijoje, tuo tarpu ilgesnių terminų indėlių palūkanų normos liks teigiamos, nors ir dar labiau sumažės. Bent jau Lietuvoje vienos nakties indėliai nėra itin populiarūs, ypač gyventojų tarpe. Lietuvos komercinių

bankų situaciją komplikuoja ir ta aplinkybė, kad indėlių draudimo įmokos dydis – 0,45 proc. – yra vienas iš didžiausių pasaulyje ir keletą ar net keliasdešimt kartų pranoksta panašaus išsivystymo ir rizikos šalių lygį. Šį mokestį labai sudėtinga ar net neįmanoma perkelti ant klientų pečių dėl dabar egzistuojančios teisinės bazės ir galimo didžiulio indėlininkų nepasitenkinimo.

Jeigu šis ECB palūkanų mažinimo žingsnis dabartiniame verslo cikle bus paskutinis, komerciniai bankai turėtų jį vienaip ar kitaip „suvirškinti“, tačiau jų padėtis taptų dramatiška, jeigu centrinis bankas nuspręstų šią politiką tęsti ir ateityje. Net ir pigūs kredito išteklių komerciniams bankams šiuo metu yra nelabai reikalingi, kadangi pelningo jų perskolinimo galimybės yra ribotos. Dėl šios priežasties tenka koncentruotis į kitas uždarbio formas, pavyzdžiui, komisinius iš finansinio tarpininkavimo, pinigų pervedimo ir tvarkymo paslaugų.

Kol kas nusprendėme nekeisti praėjusiame „Lietuvos makroekonomikos apžvalgos“ numeryje pateiktų indėlių apimties didėjimo 2014 m. ir 2015 m. prognozių – po 8,0 proc. (žr. 6 diagramą), nors ir pripažįstame, kad jos yra gana optimistiškos. Šiais metais indėlių pasiūlos didėjimą lems kitais metais numatomas euro įvedimas, skatinsiantis įmones ir ypač gyventojus pasirengti ir paversti savo grynybų pinigų atsargas lėšomis sąskaitoje. Kitais metais dalis pinigų gali sugrįžti iš nekilnojamojo turto rinkos į finansinę rinką, neišsipildžius lūkesčiams dėl spartaus NT kainų kilimo įvedus eurą. 2016 m. indėlių apimtis išaugs 5,0 proc.

Palūkanų normų srityje Europos centrinis bankas pasiuntė rinkoms signalą, kad, kovodamas prieš stiprėjančias defliacijos tendencijas, jis linkęs nesibodėti ir neigiamų palūkanų normų taikymo. 2014 m. birželio 5 d. posėdyje ECB bazinę refinansavimo palūkanų normą nurežė nuo 0,25 proc. iki 0,15 proc., o palūkanas už komercinių bankų centriniame banke laikomus indėlius – nuo 0 proc. iki minus 0,1 proc. Neigiamos indėlių palūkanų normos iš esmės reiškia, kad bankai bus apmokestinami už pinigų laikymą savo sąskaitose centriniame banke.

Kol kas Lietuvos bankai nespinduliuoja dideliu noru perkelti neigiamų palūkanų normų praktiką į savo santykius su indėlininkais. Viena vertus, egzistuoja teisinio pobūdžio kliuviniai tai padaryti, tačiau dar svarbesnis psichologinis aspektas – primokėjimas bankams už sąskaitose laikomus pinigus tikrai neskatinant didėti bankų ir klientų tarpusavio supratimo. Be to, reikia turėti omenyje, kad ECB nustatė neigiamas palūkanų normas labai „trumpiems“ – vienos nakties – pinigams, tuo tarpu bankų klientų indėlių trukmė daugeliu atvejų yra kur kas ilgesnė. Galima traktuoti komercinių bankų lėšas centriniame banke kaip savotiškus „didmeninius“ pinigus, tuo tarpu indėlininkų pinigai komerciniuose bankuose yra „mažmeniniai“, už kuriuos atsilyginama su tam tikru priedu. Kad ir kaip būtų, ECB palūkanų normos formuoja palūkanų normų grindis, virš kurių dažniausiai yra pakylama, tik konkrečiuose rinkos sektoriuose ir atskirose šalyse skirtingu mastu.

Nors ir norėtūsi, tačiau abejotina, ar ECB palūkanų normų žingsnis reikšmingai pagyvins kreditavimą, kadangi įdiegus naują reguliavimo aplinką bankai yra kur kas labiau suvaržyti griežtais rizikos vertinimo standartais. Be to, įmonės ir namų ūkiai yra kur kas atsargesni, jų rizikos apetitas po krizės vis dar yra gana menkas.

Tuo tarpu iki minėtosios ECB aktualijos Lietuvos tarpbankinės rinkos „fronte“ nebuvo nieko naujo. VILIBOR palūkanų normos plūduriavo dugne ir kito tik simboliškai. Pavyzdžiui, vienos nakties VILIBOR palūkanų norma 2014 m. kovo 3 d. buvo 0,19 proc., balandžio 1 d. – 0,19 proc., gegužės 2 d. – 0,21 proc. ir birželio 6 d. – vėl 0,19 proc. Ilgesnės trukmės VILIBOR palūkanų normos apskritai

Kol kas Lietuvos bankai nespinduliuoja dideliu noru perkelti neigiamų palūkanų normų praktiką į savo santykius su indėlininkais.

10 diagrama. Vidutinė paskolų litais palūkanų norma (metų pabaigoje, proc.)

* Skliausteliuose nurodyta ankstesnė SEB banko prognozė.

neberegavo į nieką – 6 mėn. trukmės VILIBOR anksčiau minėtomis dienomis visą laiką išliko 0,48 proc., vienerių metų VILIBOR buvo atitinkamai 0,66 proc., 0,66 proc., 0,65 proc. ir 0,65 proc.

Vidutinė bankų paskolų klientams nacionaline valiuta ir eurais palūkanų norma apžvelgiamuoju laikotarpiu, nors ir keitėsi, sunkiai leidžia apčiuopti kažkokią tendenciją. Antai paskolų litais palūkanų norma 2014 m. sausio mėn. sudarė 5,64 proc., vasario mėn. – 5,30 proc., kovo mėn. – 5,69 proc. ir balandžio mėn. – 5,42 proc. Paskolų eurais palūkanų norma atitinkamais mėnesiais buvo 3,06 proc., 2,76 proc., 2,65 proc. ir 2,92 proc. Palūkanų normų litais ir eurais spraga sausį buvo 2,58, vasarį – 2,54, kovą – 3,04, balandį – 2,5 proc. punkto, taigi ir čia nustatyti besiformuojantį dėsningumą buvo tiesiog neįmanoma.

Ateinančių metų pabaigoje makroekonominė euro zonos situacija ir pinigų politikos lūkesčiai gali būti jau visiškai kitokie nei dabar.

Mūsų nuomone, nėra pagrindo peržiūrėti ankstesniame „Lietuvos makroekonomikos apžvalgos“ leidinyje skelbtos palūkanų normų prognozės šių metų pabaigoje – 5,50 proc., tačiau 2015 m. pabaigoje litų palūkanų normų prognozė virs euro palūkanų prognoze ir sudarys 4,00 proc. (žr. 7 diagramą). 2016 m. pabaigoje palūkanų normų lygis užtelės iki 4,50 proc. Naujausių ECB palūkanų normų sprendimų įtaka šalies kreditavimo rinkai veikiausiai bus gana nežymi, tuo tarpu ateinančių metų pabaigoje makroekonominė euro zonos situacija ir pinigų politikos lūkesčiai gali būti jau visiškai kitokie nei dabar.

Bankams įsibėgėti reikia daugiau laiko

Pirmieji šių metų mėnesiai ypatingų netikėtumų bankininkystės sektoriui neatnešė. Suveikė sezoniškumo veiksnys – kaip įprasta, pirmąjį metų ketvirtį sumažėjo įmonių ir namų ūkių indėlių apimtis, truputį sumenko ir paskolų portfelis. Šiuo metu bankai nėra pagrindinė šalies ekonomikos varomoji jėga, tačiau dėl to nereikėtų pernelyg apgailausti. 2006–2008 m. bankų paskolų portfelis kasmet pūtėsi dviženkliais procentais, tačiau iš tų laikų liko ne geriausi prisiminimai – ūkio perkaitimas baigėsi nekilnojamojo turto kainų burbulo sprogyje ir dramatišku BVP nuosmukių 2009 m.

Nuo šių metų pradžios pasikeitė šalies bankų veiklos reguliavimo aplinka. Įsigaliojo Europos Parlamento ir Tarybos direktyva dėl kapitalo poreikio (CRDIV) ir Reglamentas (CRR), kuris yra tiesioginio taikymo visoms šalims narėms dokumentas ir nustato vienodus priežiūros standartus jose veikiantiems bankams. Šiuo dokumentu atitinkamoms priežiūros institucijoms suteikta teisė, be minimalaus kapitalo pakankamumo lygio (8 proc.), reikalauti ir kitų kapitalo rezervų formavimo. Planuojama, kad nuo 2015 m. sausio 1 d. bankams bus nustatytas 2,5 proc. dydžio kapitalo „bufėris“. Baltijos ir Šiaurės Europos šalys ketina šį visos apimties rezervo reikalavimą taikyti anksčiau nei numatyta CRDIV/CRR. Įdiegus šį normatyvą, nuo 2015 m. Lietuvoje veikiantiems bankams reikės laikytis ne 8 proc., o 10,5 proc. minimalaus kapitalo pakankamumo reikalavimo.

Griežtesni kapitalo pakankamumo reikalavimai lemia, viena vertus, konservatyvesnę ir saugesnę bankų veiklą, kita vertus, stabdo jų plėtros spartą. Bankai įpareigojami mažinti patiriamos veiklos rizikos lygį, todėl jiems tenka atsisakyti tokių operacijų ir sandorių, kurie, nesant išorinių apribojimų, būtų

Griežtesni kapitalo pakankamumo reikalavimai lemia konservatyvesnę ir saugesnę bankų veiklą, tačiau stabdo jų plėtros spartą.

1 lentelė. Pagrindiniai bankų rodikliai (mln. Lt)

Balansinės ataskaitos straipsnio pavadinimas	2013 04 01	2014 01 01	2014 04 01	Pokytis 2014 m. I ketv. (proc.)	Pokytis per metus (proc.)
Turtas	77 896,2	77 578,1	77 913,4	0,4	0,0
Visiems klientams suteiktos paskolos	52 066,7	51 015,9	50 436,1	-1,1	-3,1
Paskolos privačioms įmonėms	24 603,4	23 575,0	23 181,2	-1,7	-5,8
Paskolos gyventojams: iš jų – būsto paskolos	22 735,0 19 206,2	22 802,0 19 375,5	22 787,5 19 408,6	-0,1 0,2	0,2 1,1
Paskolų vertės sumažėjimas	2 935,6	2 212,1	2 133,7	-3,5	-26,1
Indėliai ir akredityvai: iš jų – fizinių asmenų	45 711,8 26 521,3	47 604,5 28 038,4	47 902,4 27 731,9	0,6 -1,1	4,8 4,6
Akcinių nuosavybė	7 423,1	8 029,6	7 981,9	-0,6	7,5

buvę laikomi priimtinais ir toleruotinais. Nors anksčiau minėtoji teisinio reguliavimo priemonė slopins bankų verslo aktyvumą, jos poveikio šalies bankų sistemai nereikėtų pvertinti. Priežastis yra ta, kad pastaruoju metu daugelio Lietuvos bankų kapitalo pakankamumas ir šiaip buvo kur kas didesnis nei reikalaujamas minimumas, todėl esminių naujų veiklos suvaržymų jie neturėtų patirti. Tai atsitiktų nebent tuo atveju, jeigu jie nuspręstų laikytis tokios pačios saugios „distancijos“ nuo minimalaus lygio politikos, o tai nėra savaime suprantamas ir garantuotas dalykas.

Pirmąjį šių metų ketvirtį bankų turtas iš esmės nepakito ir balandžio 1 d. sudarė 77,9 mlrd. Lt. Paskolų portfelis grynąja verte sumenko beveik 580 mln. Lt arba 1,1 proc. ir 2014 m. balandžio 1 d. sudarė 50,4 mlrd. Lt (žr. 1 lentelę). Paskolų portfelio sumažėjimui didžiausios įtakos turėjo sumažėjusios paskolos viešajam sektoriui ir techninės priežastys – nuo šių metų balandžio 1 d. į bankų konsoliduotąsias ataskaitas neįtraukiami tarpusavio sandoriai su konsoliduojamosiomis įmonėmis.

Neseniai kilusių nekilnojamojo rinkos turto euforiją labiau „maitino“ sukauptos nuosavos gyventojų lėšos, o ne bankų paskolos.

Vis dėlto yra ir kuo pasidžiaugti – būsto paskolų portfelis grynąja verte augo ketvirtą ketvirtį iš eilės, nors plėtros tempas ir buvo itin kuklus – antai pirmąjį 2014 m. ketvirtį šis rodiklis ūgtelėjo tik 0,2 proc., per metus – 1,1 proc. Reikia pripažinti, kad neseniai kilusių nekilnojamojo rinkos turto euforiją kol kas labiau „maitina“ sukauptos nuosavos gyventojų lėšos, o ne bankų paskolos. Kita vertus, tokia situacija nebūtinai turi tęstis amžinai. Išsisklaidžius ar bent jau sumažėjus išorės ir vidaus neapibrėžtumui bei pagerėjus lūkesčiams, namų ūkiai drąsiau prisiims finansinius įsipareigojimus, o tai būtų tvaraus NT rinkos kilimo sąlyga.

Būtų naivu tikėtis, kad laisvos gyventojų lėšos galėtų keletą metų iš eilės garantuoti padidintą NT paklausą. Veikiausiai, šių pinigų „suaktyvėjimas“ yra susijęs su numatomu euro įvedimu 2015 m. ir kitais trumpalaikiais konjunktūriniais veiksniais. Jeigu neatsiras palankių makroekonominių institucinių investuotojų ir namų ūkių aktyvumo prielaidų, įvedus eurą NT rinka gali patirti net tam tikrą nuosmukį. Tiesa, vadinti jį burbulo sprogamu būtų pernelyg drąsu – šiuo metu NT kainos yra 30–40 proc. mažesnės nei tuomet, kai jos buvo viršūnėje.

2 lentelė. Kai kurių šalies bankų ir užsienio bankų filialų grynasis pelnas (mln. Lt)

Banko pavadinimas	2013 m. I ketv.	2014 m. I ketv.
1. <i>Swedbank</i> , AB	272,6	88,8
2. AB SEB bankas	44,0	50,3
3. <i>Danske Bank A/S</i> Lietuvos filialas	14,3	16,2
4. AB DNB bankas	13,3	14,9
5. <i>Nordea Bank Finland Plc</i> Lietuvos skyrius	11,2	3,2
6. AB Šiaulių bankas	3,4	17,2
7. AB <i>Citadele</i> bankas	7,7	4,2
8. UAB Medicinos bankas	2,2	0,7
9. AB bankas <i>Finasta</i>	-0,9	-0,3

Patys bankai teigia jaučiantys didėjančią paskolų paklausą ir nurodo sušvelninę skolinimosi sąlygas (įmonėms paskolos suteiktos ilgesniais terminais, padidintos paskolų ar kredito linijų sumos, dalis bankų sumažino vidutines paskolų palūkanų maržas). Naujausios Lietuvos banko atliktos apklausos duomenimis, bankai tikisi, kad paskolų ir indėlių portfeliai šiais metais augs panašiu tempu – vidutiniškai apie 3 proc. Respondentų nuomone, 2015 m. turėtų išsilaikyti artimos šiems metams tendencijos, tačiau paskolų portfelis didės šiek tiek lėčiau. Apklaustieji bankai optimistiškiausiai vertino žemės ūkio, miškininkystės, pramonės ir prekybos įmonių finansinę būklę, prasčiausiai buvo vertinama statybos ir nekilnojamojo turto, transporto bei viešbučių ir restoranų padėtis.

Toliau pamažu gerėjo paskolų kokybės rodikliai: specialiųjų atidėjinių ir paskolų portfelio santykis per ketvirtį smuktelėjo 0,1 proc. punkto iki 4,1 proc., nuvertėjusių paskolų lyginamasis svoris bendrame paskolų portfelyje – 0,2 proc. punkto iki 8,2 proc., tuo tarpu neveiksnių paskolų rodiklis – 0,5 proc. punkto iki 10,5 proc. Spartesnį paskolų kokybės gerėjimą kol kas stabdo kreditavimo sąstingis – pasiekus proveržį šioje srityje, būtų išduodama daugiau „šviežių“ paskolų, kurios bent jau pradinio laikotarpiu yra geros.

Klientų indėliai bankų sistemoje pirmąjį 2014 m. ketvirtį išaugo 0,6 proc., per metus – 4,8 proc. (žr. 1 lentelę). Kaip jau minėjome, nuoseklų augimą sutrikdė laikinas sezoniškumo veiksnys, tačiau vėlesniais metų ketvirčiais nematome priežasčių indėlių apimčiai trypčioti vietoje. Veikiau atvirkščiai, artėjantis euro įvedimas pakinks dalį gyventojų paversti grynuosius pinigus indėliais ir ramiai laukti 2015 m. sausio 1 d. Esama ir tvaresnių veiksnių – didelė indėlininkų dalis laiko indėlius ne tiek siekdama uždirbti, kiek ieškodama santaupų saugumo garantijų, todėl indėlių pasiūla yra gana nelanksti palūkanų atžvilgiu. Be to, infliacijai sumažėjus, realiosios palūkanų normos „išlipo“ iš neigiamos zonos, nors ir buvo simboliškos.

Pirmąjį 2014 m. ketvirtį bankai uždirbo 183,2 mln. Lt, t.y. 17,1 mln. Lt, arba 8,5 proc., mažiau nei atitinkamą praėjusių metų ketvirtį (žr. 2 lentelę). Toli siekiančių išvadų iš šio fakto daryti nederėtų, kadangi šį sumažėjimą lėmė atsitiktinis veiksnys – praėjusiais metais gautos vienkartinės pajamos pardavus vieno banko patronuojančią įmonę. Apžvelgiamojo ketvirčio, palyginti su pirmuoju 2013 m. ketvirčiu, bankų sektoriaus pelnas iki mokesčių, vertės sumažėjimo bei atidėjinių ir neįskaitant iš patronuojančių bendrovių gauto pelno buvo 16 proc. didesnis. Pirmąjį šių metų ketvirtį pelningai dirbo šeši bankai ir penki užsienio bankų filialai, nuostolingai – vienas bankas ir trys užsienio bankų filialai.

Svarbiausias bankų pajamų šaltinis – grynosios palūkanų pajamos – pirmąjį ketvirtį, palyginti su tuo pačiu praėjusių metų ketvirčiu, ūgtelėjo 37,6 mln. Lt arba 13,2 proc. iki 321,8 mln. Lt. Beveik visą šį padidėjimą galima „nurašyti“ 35,5 mln. Lt sumažėjusioms palūkanų išlaidoms. Labai abejotina, ar įmanoma toliau gerinti grynujų palūkanų pajamų rodiklį vien tik mažinant palūkanų išlaidas – šios jau pasiekė visišką „dugną“ ir pastaraisiais mėnesiais nebemažėjo. Net jeigu Europos centrinis bankas pasiryžtų dar kartą apkarpyti bazines palūkanų normas, šalies indėlių rinkai tai esminio poveikio jau nebeturėtų. Kita vertus, istoriškai mažų palūkanų normų aplinkoje nepaprastai sudėtinga didinti palūkanų pajamas, todėl bankai atsидūrė savotiškose replėse, kuriose jie neišgalį ženkliau paveikti grynujų palūkanų normų rodiklio.

Tiesa, klientų aktyvumą labiau atspindėjo didėjanti kitų bankų paslaugų paklausa ir operacijų mastas. Pirmąjį 2014 m. ketvirtį, palyginti su tuo pačiu praėjusių metų ketvirčiu, bankų grynosios paslaugų ir komisinių pajamos išaugo 5,6 mln. Lt arba 3,5 proc. iki 164,6 mln. Lt. Bankų operacinės išlaidos apžvelgiamuoju laikotarpiu beveik nekito. Antrąjį praėjusių metų pusmetį bankai ėmėsi įgyvendinti pasirengimo įvesti eurą projektus, šis procesas vyks ir 2014 metais.

Bankai gerai vertino žemės ūkio, miškininkystės, pramonės ir prekybos įmonių finansinę būklę, prasčiausiai buvo vertinama statybos ir nekilnojamojo turto, transporto bei viešbučių ir restoranų padėtis.

Net jeigu Europos centrinis bankas pasiryžtų dar kartą apkarpyti bazines palūkanų normas, šalies indėlių rinkai tai esminio poveikio jau nebeturėtų.

Sumažėjus bankų pelnui, atitinkamai smuktelėjo ir santykiniai jų veiklos efektyvumą atspindintys rodikliai. Antai bankų sistemos nuosavybės grąžos rodiklis sudarė 8,9 proc. (pirmąjį 2013 m. ketvirtį – 9,2 proc.), turto grąžos – 0,94 proc. (1,05 proc.). Bankų grynoji palūkanų marža apžvelgiamąjį ketvirtį išaugo iki 1,6 proc., išlaidų ir pajamų santykis per metus sumažėjo (pagrėjo) 3,5 proc. punkto iki 53,7 proc.

Žuvis – kur giliau, žmogus – į didmiestį

Kalbant apie gyventojų migraciją didžiausias dėmesys iki šiol buvo skiriamas tarptautinei (e)migracijai – reiškiniai, kai Lietuvos gyventojai, ieškodami geresnio gyvenimo, palieka gimtąją šalį. Vidinė migracija – kaip gyventojai persikelia į penkis didžiuosius miestus – Vilnių, Kauną, Klaipėdą, Šiaulius, Panevėžį ir iš jų – yra ne mažiau svarbi, kai kalbama apie regionų plėtrą. Vidinė migracija yra ne tik ekonominių ir socialinių skirtumų tarp regionų pasekmė, bet ir priežastis.

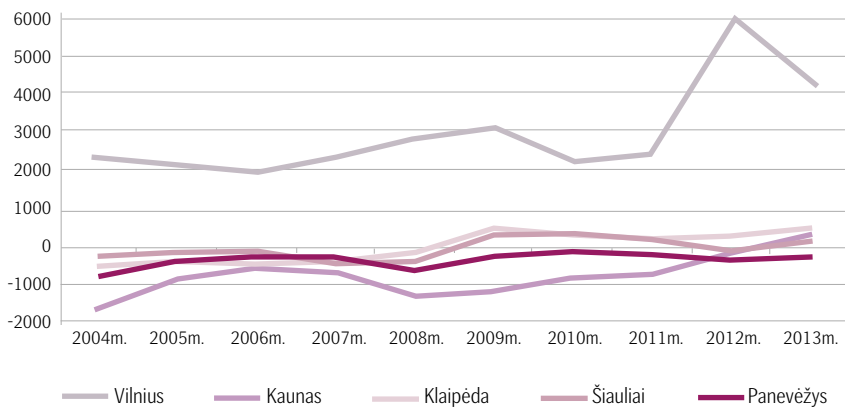
Natūrali gyventojų kaita, tarptautinė ir vidinė migracija – pagrindinės gyventojų skaičiaus miestuose pokyčių priežastys.

Remiantis Statistikos departamento 2011 m. gyventojų surašymo duomenimis, Lietuvos gyventojai yra gana sėslūs. Surašymo metu 2 mln. 814 tūkst. (93,4 proc.) gyventojų nurodė, kad vienerius metus iki surašymo gyveno toje pačioje gyvenamojoje vietovėje, t. y. nekeitė gyvenamosios vietos. Tačiau per 10 metų (2004-2013 m.) gyventojų, gyvenančių penkiuose didžiuosiuose miestuose dalis keitėsi nevienodai. Vilniaus miesto gyventojų dalis padidėjo 2 proc., o visų kitų didžiųjų miestų – sumažėjo. Natūrali gyventojų kaita, tarptautinė ir vidinė migracija – pagrindinės tokių pokyčių priežastys.

Per 2004-2013 m. iš visų miestų į užsienį daugiau gyventojų išvyko, negu atvyko. Natūrali gyventojų kaita visuose miestuose, išskyrus Vilnių, buvo neigiama. Vilniuje nuo 2008 m. daugiau žmonių gimsta negu miršta. Vidinės migracijos srautai taip pat iš visų miestų, išskyrus Vilnių, buvo permainingi ir dažnai neigiami (žr. 11 diagramą).

Į Vilnių iš kitų šalies vietovių visais analizuojamo laikotarpio metais daugiau gyventojų atvykdavo negu išvykdavo. Į Klaipėdą ir Šiaulius daugiau vietos gyventojų pradėjo atvykti ekonominiu sunkmečiu. Numanoma priežastis – darbo paieška, kai aplinkinių mažesnių miestų ar kitų vietovių gyventojai vyksta į artimiausią didmiestį. Kaunas ir Panevėžys - palyginti arti sostinės, todėl gyventojai dažniau rinkdavosi Vilnių. Į Kauną kitų vietovių gyventojai aktyviau važiuoti pradėjo pernai. Tuo tarpu Panevėžys – tai miestas, iš kurio į kitas Lietuvos vietas gyventojų kasmet (skaičiuojant nuo 2004 m. iki šiol) daugiau išvyksta negu atvyksta.

11 diagrama. Grynieji vidinės migracijos srautai

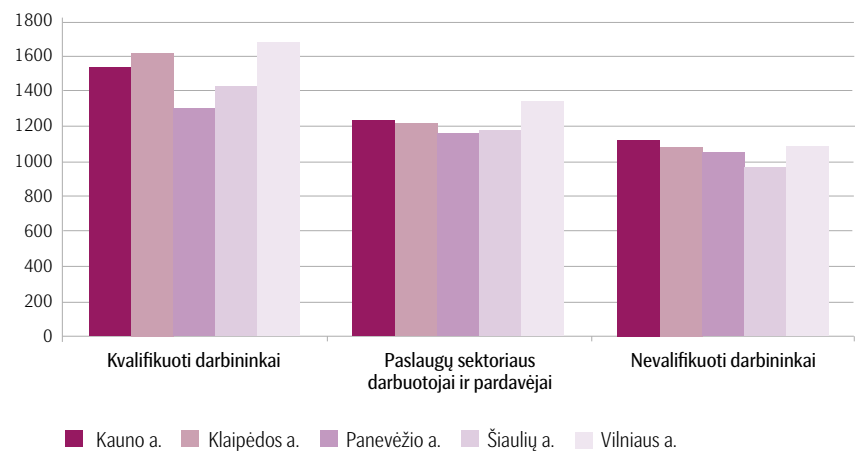
Ekonominėje literatūroje gyventojų judėjimas laikomas ekonominių ir socialinių pokyčių pasekme. O gyventojų sprendimas keisti gyvenamąją vietą – tai reakcija į stebimus darbo užmokesčio ir įsidarbinimo perspektyvų skirtumus, kurie tarp didžiųjų Lietuvos miestų yra gana ženklūs. Mažiausias registruotas nedarbas (6,2 proc.) šių metų birželio pradžioje buvo Šiauliuose. Didžiausias – 10,4 proc. Panevėžio mieste. Skiriasi ir užmokestis už panašų darbą. Naujaisiais turimais 2010 m. duomenimis, Vilniaus apskrityje paslaugų sektoriaus darbuotojų ir pardavėjų vidutinis darbo užmokestis buvo maždaug 16 proc. didesnis negu Šiaulių apskrityje. Nekvalifikuoti darbininkai Kauno apskrityje vidutiniškai gavo 17 proc. didesnį darbo užmokestį negu Šiaulių apskrityje. Kvalifikuotų darbininkų Vilniaus ir Klaipėdos apskrityse darbo užmokestis vidutiniškai buvo maždaug ketvirtadaliu (atitinkamai 29 proc. ir 24 proc.) didesnis negu Šiaulių apskrityje (žr. 12 diagramą)

Kita vertus, pragyvenimo išlaidos skirtinguose miestuose irgi skiriasi. Vadinasi, didesnis darbo užmokestis, gaunamas persikėlus, pavyzdžiui, iš Šiaulių į Vilnių, dar nereiškia, kad lygiai tiek padidės gyventojų perkamoji galia, jei vertinsime pagal galimybes įsigyti ne pirmo būtinumo prekių ir paslaugų. Aki-vaizdžiausi būsto ir būsto nuomos kainų skirtumai. Palyginus vidutinį darbo užmokestį ir gyvenamosios vietos kainą, matyti, kad pragyvenimas Vilniuje gerokai brangesnis. Tarkime, Vilniuje nusipirkti 60 kv. m ploto senos statybos būstą gyvenamajame rajone prireiktų maždaug 98 darbo užmokesčių (vidutinis darbo užmokestis Vilniuje praėjusių metų pabaigoje buvo 2061 Lt, vidutinė senos statybos būsto gyvenamuose rajonuose vieno kvadratinio metro kaina, remiantis *Ober-Haus* duomenimis, – 3 350 Lt). Panevėžyje, kur vidutinis darbo užmokestis yra mažesnis (1 724 Lt), gerokai mažesnės ir būsto kainos (1 625 Lt), todėl tokio pat dydžio ir kokybės butui įsigyti prireiktų kone perpus mažiau – 57 darbo užmokesčių. Vidutinio darbo užmokesčio Vilniuje užtektų apmokėti šiek tiek mažiau negu 3 mėn. 1 kambario buto nuomą, o Panevėžyje – beveik 10 mėnesių.

Yra ir nefinansinių argumentų – tokių, kaip socialinis spaudimas dėl gyvenimo būdo: mažesniame mieste vidutiniškai gyvenęs žmogus, net ir pradėjęs gauti didesnes pajamas, kitame, didesniame mieste gali pasijusti kur kas prasčiau tarp naujų turtingesnių kaimynų.

Ekonominėje literatūroje gyventojų judėjimas laikomas ekonominių ir socialinių pokyčių pasekme, o gyventojų sprendimas keisti gyvenamąją vietą – tai reakcija į stebimus darbo užmokesčio ir įsidarbinimo perspektyvų skirtumus.

12 diagrama. Vidutinis bruto darbo užmokestis 2010 m. (Lt)

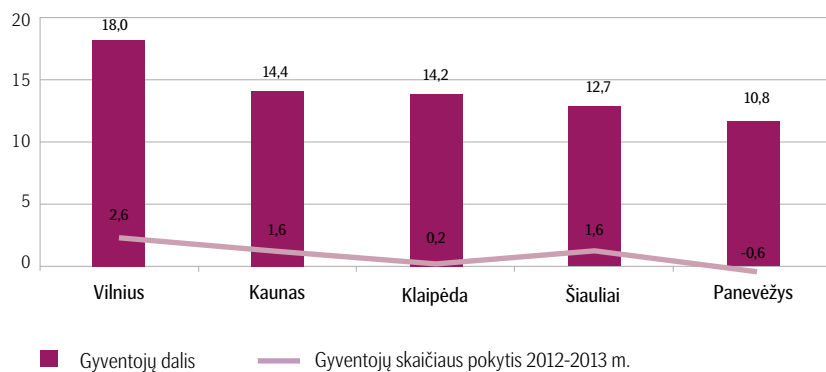
Nenuostabu, kad jauni ir išsilavinę žmonės iškeliauja pirmiausia.

Žmogaus arba namų ūkio sprendimas keisti gyvenamąją vietą turėtų būti priimamas atsižvelgiant į gyvenamosios vietos keitimo sąnaudų ir naudos santykį. Sąnaudos turėtų būti siejamos su persikraustymo sukeliama nepatogumais, apsigyvenimo naujoje vietoje išlaidomis. Tiems, kurie nėra sukūrę šeimų, išvykti lengviau negu tiems, kurie šeimas turi. Priimdami sprendimą keisti gyvenamąją vietą dėl didesnių pajamų, žmonės dažniausiai vertina tokio sprendimo atsiperkamumą per ilgesnį laikotarpį. Todėl nenuostabu, kad jauni ir išsilavinę žmonės, kuriems išvykti lengviau, ir kurie gali sau leisti skaičiuoti tikrai ilgo laikotarpio teikiamą naudą, iškeliauja pirmiausia.

25–34 m. amžiaus žmonės – tai tie, kuriems lengviausia priimti tokį sprendimą. Jų dalis didžiuosiuose miestuose yra nevienoda (žr. 3 pav.). Vilniuje kas šeštas gyventojas yra minėto amžiaus, Panevėžyje – tik kas dešimtas. Tai reiškia, kad mobilieji gyventojai pasirenka gyventi sostinėje. Pastarųjų metų šios grupės gyventojų skaičiaus pokytis leidžia manyti, kad atotrūkis tarp Vilniaus ir kitų miestų (ypač Panevėžio) ir toliau didės.

Nors gyventojų judėjimas laikomas skirtingų ekonominių ir socialinių pokyčių skirtinguose regionuose pasekme, tačiau pats judėjimas daro įtaką ekonominei ir socialinei vietovės raidai. Tose vietovėse, iš kurių išvyksta jauni žmonės, gyventojų skaičius dėl natūralios gyventojų kaitos mažėja sparčiau, didėja pensinio amžiaus ir darbingo amžiaus žmonių santykis, vietos verslininkai ir prekybininkai turi taikytis prie vyresnio amžiaus žmonių vartojimo poreikių ir vis mažėjančios darbo jėgos pasiūlos. Dėl to gyvenamosios vietos patrauklumas jauniems žmonėms dar labiau mažėja. Simptomai, kad gimstamumo rodiklis (gimusiujų skaičius palyginti su reprodukcinio amžiaus moterų skaičiumi) Panevėžyje pastaruosius pora metų yra nedaug, bet mažesnis negu kituose miestuose. Panevėžyje tūkstančiui reprodukcinio amžiaus (15–44 m.) moterų pernai gimė 46 vaikai, Klaipėdoje ir Vilniuje – atitinkamai 51 ir 54 vaikai.

13 diagrama. 25–34 m. gyventojų dalis ir skaičiaus pokytis (proc.)

Interneto ryšys tarsi turėtų sulėtinti vidinę migraciją. Teoriškai, turėtų būti galima pigiau gyventi Panevėžyje ir dirbti už didesnį atlyginimą Vilniuje. Juolab, kad Europos Komisijos duomenimis, plačiajuostis interneto ryšys Lietuvoje pigiausias visoje Europos Sąjungoje. Tačiau kol kas tai labiau teorinė galimybė, o ne realija.

Priedas

1 lentelė. Pagrindiniai ekonominiai ir finansiniai rodikliai 2005–2016 m.

	2005 m.	2006 m.	2007 m.	2008 m.	2009 m.	2010 m.	2011 m.	2012 m.	2013 m.	2014 m. (faktas)	2014 m. (prognose)	2015 m. (prognose)	2016 m. (prognose)
Realiojo BVP metinis pokytis (proc.; pašalinus sezono ir darbo dienų įtaką)	8,1	7,9	9,8	2,6	-14,6	1,5	6,1	3,5	3,5	3,0 (I ketv.)	2,7	3,8	4,0
Nominalusis BVP (mlrd. Lt)	72,402	83,227	99,229	111,920	92,032	95,676	106,893	113,735	119,575	27,694 (I ketv.)	122,923	128,454	134,877
Valdžios sektoriaus balansas (ESS'95, proc. BVP)	-0,5	-0,4	-1,0	-3,3	-9,4	-7,2	-5,5	-3,2	-2,2	-	-2,0	-1,5	0,0
Vidutinė metinė infliacija pagal SVKI (proc.)	2,7	3,8	5,8	11,1	4,2	1,2	4,1	3,2	1,2	0,5 (gegužė)	0,1	0,7	1,0
Einamosios sąskaitos balansas (proc. BVP)	-7,1	-10,6	-14,4	-12,9	3,7	0,1	-3,7	-0,2	1,5	-	-2,0	-4,0	-5,0
Vidutinis mėnesinis bruto darbo užmokestis (be individualių įmonių, IV ketv., Lt)	1453,4	1732	2052,0	2319,1	2118,3	2121,5	2175,0	2232,0	2340,2	2135,9 (I ketv.)	2445,5	2604,5	2760,7
Vidutinio mėnesinio bruto darbo užmokesčio metinis pokytis (be individualių įmonių, IV ketv., proc.)	10,9	19,1	18,5	13,0	-8,7	0,2	2,5	2,6	4,8	3,7 (I ketv.)	4,5	6,5	6,0
Nedarbo lygis (tyrimo duomenimis, vidutinis, proc.)	8,3	5,6	4,3	5,8	13,7	17,8	15,4	13,4	11,8	12,4 (I ketv.)	11,5	10,5	10,0
Kitų PFI paskolos rezidentams (laikotarpio pabaigoje, mlrd. Lt)*	30,248	41,774	59,711	71,121	64,849	61,690	58,426	59,044	57,971	57,256 (balandis)	59,421	61,203	63,039
Kitų PFI paskolų rezidentams metinis pokytis (proc.)*	62,5	38,1	42,9	19,1	-8,8	-4,9	-5,3	1,1	-1,8	-3,7 (balandis)	2,5	3,0	3,0
Rezidentų indėliai kitose PFI (laikotarpio pabaigoje, mlrd. Lt)*	24,225	29,853	36,824	36,338	39,336	43,371	42,380	46,175	47,699	48,494 (balandis)	51,515	55,636	58,418
Rezidentų indėlių kitose PFI metinis pokytis (proc.)*	36,2	23,2	23,4	-1,3	8,2	10,3	-2,3	9,0	3,3	6,0 (balandis)	8,0	8,0	5,0
Vidutinė paskolų litais palūkanų norma (laikotarpio pabaigoje, proc.)	4,70	5,37	8,61	10,08	8,14	5,62	5,26	4,66	4,47	5,42 (balandis)	5,50	4,00	4,50

2 lentelė. Ekonomikos sektorių santykinė svarba ir augimo tempai

	Santykinė dalis (proc.)					Metinis pokytis palyginamosiomis kainomis (proc., pašalinus sezono ir darbo dienų įtaką)				
	2010 m. I ketv.	2011 m. I ketv.	2012 m. I ketv.	2013 m. I ketv.	2014 m. I ketv.	2010 m. I ketv.	2011 m. I ketv.	2012 m. I ketv.	2013 m. I ketv.	2014 m. I ketv.
Bendroji pridėtinė vertė*	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	-1,1	6,0	3,7	4,1	3,0
Žemės ūkis, medžioklė, miškininkystė ir žuvininkystė	5,3	4,1	4,1	3,8	2,9	2,2	1,1	9,2	6,7	-9,1
Išgaunamoji pramonė ir energetika	3,7	3,3	4,0	3,8	3,5	12,3	-12,5	-21,0	23,4	-12,9
Apdirbamoji pramonė	17,5	20,7	20,6	21,5	21,1	-2,0	17,1	2,9	7,3	3,6
Statyba	5,7	6,2	6,3	6,1	7,6	-17,6	15,9	5,5	-2,0	26,3
Prekyba; viešbučiai ir restoranai; transportas	30,2	31,4	32,1	33,1	33,0	2,0	9,4	6,3	5,4	3,6
Informacija ir ryšiai	3,8	3,1	3,1	3,2	3,0	2,2	-6,4	4,9	2,7	-0,5
Finansinė ir draudimo veikla	2,6	2,7	2,4	2,2	2,5	3,5	5,8	3,4	-2,5	0,0
Nekilnojamojo turto operacijos	6,7	6,1	5,9	5,6	5,7	-1,5	-0,5	3,3	-0,2	3,5
Profesinė, mokslinė, techninė, administravimo ir aptarnavimo veikla	6,0	5,8	5,6	5,4	5,5	-6,6	1,9	3,3	2,1	3,8
Viešasis valdymas; paslaugos socialinei sferai ir komunalinė veikla	16,7	14,8	14,1	13,6	13,4	-3,4	-1,0	0,8	1,0	1,1
Meninė, pramoginė veikla; namų ūkių paslaugos	2,0	1,9	1,8	1,8	1,8	-11,0	3,4	1,0	3,1	3,2

*BVP gaunamas susumavus bendrąją pridėtinę vertę bei gaminių mokesčius ir atėmus subsidijas.

3 lentelė. Eksportas pagal prekių grupes (mln. Lt)

	Eksportas								Užsienio prekybos balansas <i>f.o.b.</i> kainomis (proc.)*	
	2009 m.	2010 m.	2011 m.	2012 m.	2013 m.	2014 m. I ketv.	Santykinė dalis 2014 m. I ketv. (proc.)	Metinis pokytis 2014 m. I ketv. (proc.)	2013 m. I ketv.	2014 m. I ketv.
Iš viso	40732	54039	69577	79579	84779	18590	100,0	-10,5	-0,1	-1,9
Žemės ūkio ir maisto produktai	7979	9710	11530	14640	16217	3932	21,1	1,7	15,1	12,6
Mineraliniai produktai	8746	12733	17762	19648	19780	2978	16,0	-46,4	-15,0	-24,1
Mašinos ir įrenginiai	4078	5643	7214	9061	10098	2394	12,9	15,5	-7,9	-7,2
Chemijos pramonės produkcija	3695	4397	6374	7038	6894	1802	9,7	-5,1	-3,2	-10,4
Baldai	2404	2875	3549	4269	4709	1276	6,9	15,2	74,0	69,0
Plastikai, kaučiukas ir jų dirbiniai	2956	4196	5339	5144	5154	1186	6,4	-3,8	15,9	10,4
Tekstilė ir tekstilės dirbiniai	2004	2900	3578	3800	4233	1122	6,0	3,0	16,2	11,9
Mediena, popierius ir jų dirbiniai	2625	3225	3671	3757	4200	1063	5,7	8,7	16,6	17,4
Transporto priemonės	2751	3677	4315	4787	5240	899	4,8	-22,2	-15,5	-23,9
Metalai ir jų dirbiniai	1817	2421	3265	3657	3864	882	4,7	5,4	-8,2	-9,6
Kitos prekės	1676	2259	2980	3778	4391	1057	5,7	7,9	5,8	1,3

*Atitinkamos prekių grupės apyvartos dalis; importo vertė perskaičiuota *f.o.b.* kainomis.

4 lentelė. Pagrindiniai Lietuvos užsienio prekybos partneriai 2014 m. I ketv.

	Eksportas			Importas			Užsienio prekybos balansas f.o.b. kainomis (proc.)*	
	Mln. Lt	Santykinė dalis (proc.)	Metinis pokytis (proc.)	Mln. Lt	Santykinė dalis (proc.)	Metinis pokytis (proc.)	2013 m. I ketv.	2014 m. I ketv.
Iš viso	18589,9	100,0	-10,5	20313,6	100,0	-7,2	-0,1	-1,9
Europos Sąjunga	10704,9	57,6	-12,3	12994,5	64,0	7,9	3,2	-7,1
NVS	5502,6	29,6	-2,3	5813,9	28,6	-30,3	-16,9	-0,2
Kitos šalys	2382,5	12,8	-18,9	1505,1	7,4	-0,3	34,4	25,0
Rusija	3674,4	19,8	-1,0	4582,9	22,6	-39,3	-31,8	-8,5
Latvija	1837,5	9,9	2,5	1339,8	6,6	11,9	22,4	18,2
Vokietija	1518,9	8,2	-8,5	2107,0	10,4	0,5	-9,1	-13,7
Lenkija	1413,2	7,6	11,9	1974,8	9,7	0,6	-19,2	-14,1
Jungtinė Karalystė	895,4	4,8	-46,3	696,5	3,4	62,4	60,7	15,0
Baltarusija	870,8	4,7	-1,7	692,2	3,4	47,9	33,2	14,0
Estija	833,4	4,5	-39,8	561,5	2,8	-11,8	39,2	21,9
JAV	790,9	4,3	-16,8	241,8	1,2	0,1	61,1	55,0
Nyderlandai	775,9	4,2	-30,0	1166,2	5,7	0,1	0,1	-17,6
Švedija	717,6	3,9	5,7	644,7	3,2	12,6	11,0	7,9
Danija	467,1	2,5	15,1	335,5	1,7	-9,1	7,3	18,9
Norvegija	459,5	2,5	12,1	83,2	0,4	10,7	70,3	70,6
Prancūzija	452,6	2,4	-19,0	554,2	2,7	3,5	4,7	-7,5
Ukraina	445,2	2,4	-19,5	173,1	0,9	-15,5	47,9	46,1
Italija	358,8	1,9	9,2	947,4	4,7	29,6	-35,8	-43,0
Belgija	295,4	1,6	19,5	759,2	3,7	6,8	-46,4	-41,9
Kazachstanas	274,2	1,5	6,1	335,0	1,6	4,9 k.	59,6	-7,4
Suomija	250,0	1,3	-10,5	406,5	2,0	7,1	-12,7	-21,4
Čekija	187,7	1,0	25,3	322,2	1,6	20,4	-25,8	-24,0
Ispanija	165,6	0,9	10,8	385,3	1,9	22,2	-33,5	-37,7
Egiptas	149,0	0,8	3,8 k.	17,3	0,1	23,4	49,2	80,1
Iranas	123,1	0,7	-73,6	3,6	0,0	-6,5	98,5	94,6
Vengrija	116,3	0,6	37,5	151,6	0,7	3,9	-24,2	-10,7
Kinija	95,8	0,5	45,3	517,4	2,5	1,3	-76,1	-67,4
Turkija	86,0	0,5	2,7	105,0	0,5	15,2	-1,7	-7,4
Austrija	76,4	0,4	14,3	180,8	0,9	11,4	-39,5	-38,4
Slovakija	73,8	0,4	12,9	107,4	0,5	7,6	-18,3	-16,0
Uzbekistanas	69,1	0,4	38,9	7,7	0,0	-67,0	38,3	80,8
Šveicarija	67,5	0,4	20,1	63,0	0,3	-27,7	-19,1	6,0
Kuba	67,2	0,4	11,6 k.	0,0	0,0	-	100,0	100,0
Saudo Arabija	63,8	0,3	-39,3	1,6	0,0	-57,5	93,2	95,2
Kirgizija	58,1	0,3	8,6	12,2	0,1	2,2 k.	82,3	66,8

* Užsienio prekybos su atitinkama šalimi apyvartos dalis; importo vertė perskaičiuota f.o.b. kainomis.

** Armėnija, Azerbaidžanas, Baltarusija, Kazachstanas, Kirgizija, Moldova, Rusija, Tadžikistanas, Turkmėnistanas, Ukraina, Uzbekistanas.

Skelbiant, dauginant ar platinant bet kokią šios apžvalgos informaciją, nuoroda į SEB banką būtina.
© SEB bankas, 2014

Tiražas 700 egz.
Spausdino AB spaustuvė „Titnagas“, Vasario 16-osios g. 52, LT-76291 Šiauliai